

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 420006 - PREZIOA 7 PEZETA

GURUTZ ANSOLA, EKONOMILARIA

**Irakiten dagoen dolarraren arazoaz mintzo da
Jokabide berria: jakintsuak euskeraz idaztea**

NON ZER

- LEIALTASUNAK
Bujanda ... .. 3 garrenean
- NORAINOKO SIMETRIA KOMENI?
Larresoro ... .. 3 garrenean
- EGUN EGUNEKO
Ibargoiti ... .. 3 garrenean
- INDARRAREN ESKUBIDEAK
Ansola ... .. 5 garrenean
- LIBURUAK
Lertxundi ... .. 7 garrenean
- ELIZA ETA JESUS NAZARETHARRA (II)
Mujika ... .. 11 garrenean

Azpeitian jaioa dugu Gurutz Ansola, 1924 Maiatzaren 2an. Bilbo eta Valladolideko Unibertsidadeetan ikasi zuen. Ekonomik irakasle dugu Donostiako E.S.T.E.n. «Egan», «Jakintza» eta batez ere «Zeruko Argia» idatzi ohi du. Hitzaldi asko eman izan ditu euskeraz **Ekonomiari** buruz, **Europaren elkarteaz**, eta **Herri erdi hazien ekonomiaz**. Badu «Europa» deituriko liburuan ere **Europaren bidekurutzetan** izeneko lan bat argitaraturik. Besteak beste bi liburu sendoren egile dugu: **EUSKAL HERRIKO EKONOMIAZ** eta oraintxe berton azaldu den **USA-REN AGINTARITZA ETA DOLARRAREN AHULEZIA**, bi liburu interesgarrien idazle.

Euskal kulturari eskainitako gizona dugu GURUTZ. Lehenik amaren bularrean xurgatu zuen kultura hori, Izarraitzen mendien hegalean. Geroztik euskal-kultura-gintzan dihardu eten gabe. Batez ere bere gaien, ekonomia arloan, ari da kultura euskalduntzen. Amarengandik jaso zuena eta euskal liburu zaharretan aurkitu duena du bidelagun kulturagintza hortan. Herri-literaturan eta literatura idatzian oinarritutako lana egin ohi du.

Utz ditzagun, ordea, gorazarreak, ondo mereziak izan arren eta has gaitezen zirika-mirika galdezka. Ez dirudi elkarriketa hontarako gogo gehiegirik duenik, baina, tira, aterako diogu zerbaite.

—oOo—

—Liburuaren egile zeranez, nolaz aurkeztuko zenduke **USA-REN AGINTARITZA ETA DOLARRAREN AHULEZIA**?

—Liburu hau, lehendabizi, irakasle baten liburua duzu. E.S.T.E.-ko langarren urtekoei «Nazioarteko ekonomia» irakasten diet. Sail honetan, teoriak eta dotrinak ez diren, munduko ekonomiaren berri ere eman behar izaten dut. Aldi honetan, agi denez, «Dolarraren arazo» bizi bizi dabil mende baten gertatzen. Eta, jakina, programaren atal handi bat arazo honi emana diot.

—Zure irakaspenak, ordea, ze dituzu, noski euskeraz ematen. Beraz, zer dela eta jarri dituzu euskeraz? Ez da, bada, erderaz dituzun lanetatik euskeratua izango?

—Egia da, bai, E.S.T.E.-ko irakaslan gehienak erderaz egin beharrean aurkitzen naizena. Hala ere, liburua jatorriz euskalduna da. Ez dut, ez, erderatik itzuli. Euskaldun sortu eta jaio da.

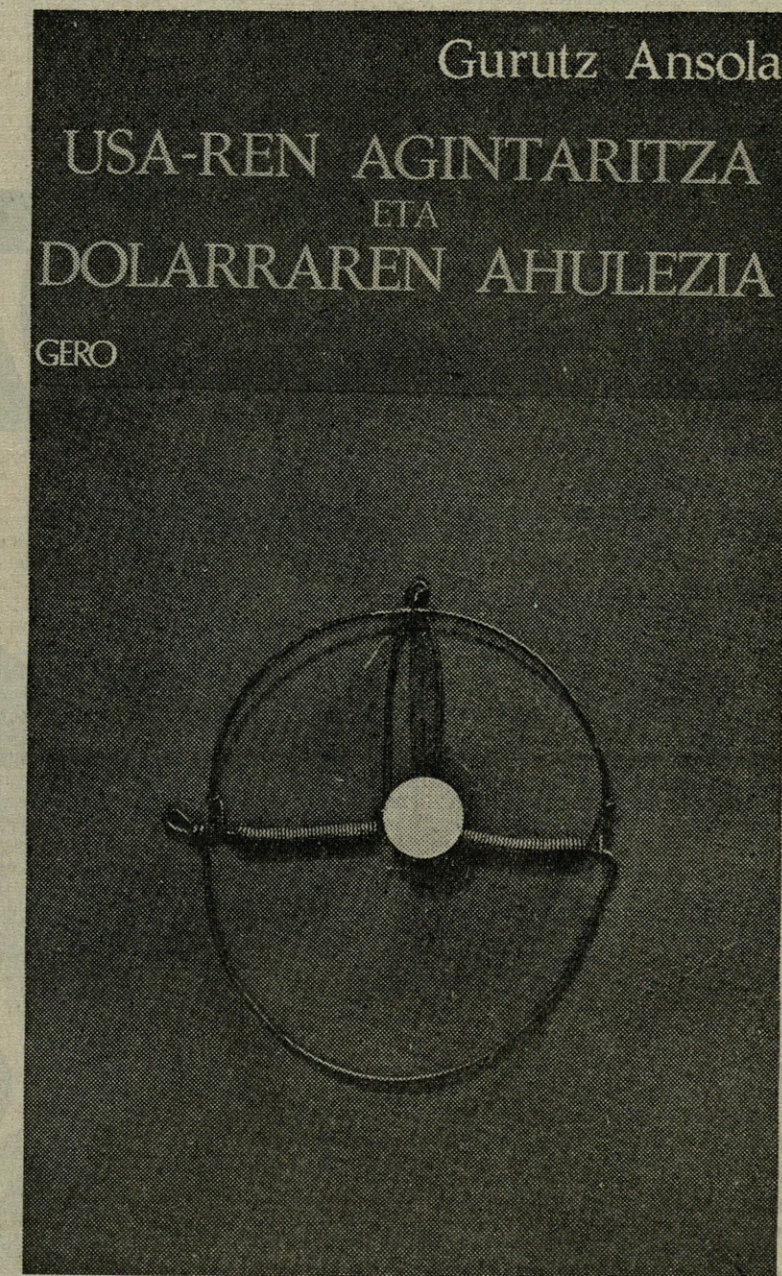
—Euskal Herrian, zoritxarrez, gutxi izan dira jakintsuak eta irakasleen artean jokabide hau hartu dutenak.

—Jokabide hau —euskal irakasleok gure obrak euskeraz burutzea eta egitea, alegia—, jokabide berria dela esan genezake. Baina ez dut esan nahi, jokaera honetan

ez lehena, ez bakarrik naizenik. Zorionez, bagara zenbait irakasle, gure irakaspenak eta gure ikertza-penak euskeraz azaltzen eta idazten hasi garenak. Izenak ere emango nituzke, baina ez dut inor ahaizturik utzi nahi, eta horregatik honetan utziko dugu. Halaz ere, aitortu nahi dizut nere jokabide honekin esenplu bat eman nahi izan dudala. Gero eta irakasle euskaldun gehiago ditugu Goi Mailako Ikastetxeetan. Kontu egizu zenbaterainoko uztia bil dezakegun, baldin euskal irakasle oro, bere alorrean, jakintza, zientzia eta filosofia euskeraz gatatzen eta euskeraz idazten hasten bada.

—Badirudi, zure iritziz, eman daitekeela gaurregun euskeraz edo zer gai, jakintzari zor zaion goitasuna eta zehaztasuna galdu gabe...

—Euskeraren eta jakintzaren artean bada behaztoporik eta zailtasunik. Egia esan, ez da batere erraza, gaia goraki eta zehazki euskeraz garbian ematea. Baina zertan datza traba eta behaztopoa? Euskeraren baitan? Ez. Traba eta zailtasuna hontatik dator: gure ez jakitatetik. Irakasle batek, bere gaiak ongi jabeturik dagoenean; zerbaite esateko baduenean; euskeraz jaulki behar du bere emankizuna. Euskaltzalea baldin bada, noski. Egia da, aldapa gora gogor

egin beharko duela, bere gogoeta eta jakintza euskeraz adierazteko. Egia da, hein handi batetan, lan kreatzailea egin beharko duela; euskal literatura, luze eta zabalean, ezagutu behar duela; irakasle nahiz jakitun bakoitzak «bere hitzegi berezia» osatzen saiatu behar duela. Beraz, jakintza baldin badu eta euskaltzale baldin bagara, gure hizkuntzak ez gaitu mugatuko, hizkuntza azkenik gabeko iturburua bait da, haren urbideak miazten dakienarentzat.

—Baina badirudi irakurleok ez zaituela gehiegi kezkatzen.

—Laburki hauxe esango dizut. Gure liburutik eta idazlanetan darabilagun gaia jakingarria denean, gure herriko nahiz munduko arazo edo hausi biziren bat lantzen dugunean, irakurtzaileak gaiak

berak ernatzen ditu. Nere lehenengo liburua, esaterako, nik badakit Unibertsitate anitzetan aztergai erabili dutela irakasle gazte euskaldunek; baita badakit langile taldeek ere erabili eta ikasi dutela beren ikas-saioteran. Bigarren liburu honekin ere hori bera gertatuko dela ziur nago. Batipat Ekonomia-ikasleek liburu hau irakurri eta ikasiko dute, berdinean nahiago bait dute euskeraz ikastea, ezen ez erderaz.

—E.S.T.E.-ko zure lanak aipatu dituzunean, iragaitzean bezala, zera entzun dizut: «E.S.T.E.-ko irakaslan gehienak erderaz egin beharrean aurkitzen naiz». Euskeraz ere zerbaite irakasten ditzula esan nahi al du horrek?

—E.S.T.E.-ko irakasle guztiak ez dira euskaldunak. Beraz gure lan

akademikoak erderaz eman beharrean aurkitzen gara. Baina euskeraz ere, zerbaite bederen, hasiak gara. Daramagun ikas-urte honetan, hain zuzen, «Euskal Ekonomiaren Mintegia» sortua dugu eta bertako agerpen, elkarriketa eta eztabaida oro euskeraz eramaten dugu. Aitortu behar dut, Donostiako E.U.T.G. honetan, beste «Euskal mintegi»rik ere badela. Jakin-garriena, halabaina, zera da: irakasleak berak izan direla «mintegi» hau sorrazaz dituztenak. Eta honekin, hasierako puntuari lotuko naitzate berriro. Irakasleok, geure lanak euskeraz agertzen saiatu beharra daukagu. Gazteak, unibertsitario nahiz langile, euskeraz irakurri, pentsatu eta ikasi nahi bait dituz heziera-aldiko irakasgaiak.

—Argitara berria duzun liburu itzuliaz, ager ahal zenezake, laburki, zure lanean lortu duzun aurkikunderik nagusia?

—Nere liburuaren lehen parteak USAko ekonomiaren azterketa estrukturala da. Zati hau azkena ezar nezakean, baina, aurrea ipiniaz, hauxe adierazi nahi izan dut, dolarraren krisia ez dago ulertzerik diru-erakunde soilari behatuz. Aitzitik, USAko gizartearen, politikaren eta ekonomiaren «batasuna» kontuan edukirik uler daiteke, eta ez bestela, munduko agintari denaren kinka larria. Honez gain, beste zerbaite ere esan nahi nuke: US Aren larriunea esplikatzeke, gauza txiki eroso da, «imperialismoaren eskema» zaharkitu bat hartu eta errealtatearen alde bizi sare mehar batzuetan, bortsan, nahi izatea. Nire inbestigazioan, ordea, zera aurkitu dut garbiki, hots, delako «US Aren imperialismoan» ez daudela oligarkiak bakarrik, aitzitik langileen sindikato anitz ere «bere erresumaren altxoan» gogara daudela, itxuraz, eta bere aberriaren imperialismoa barrundik lehertarazteko ahalagin guti egingo dutela, oraingoz...

—Dolarra gora eta dolarra behera ari da mundu guztia. Zertan datza, zurekiko, dolarraren ahuleziaren sustraia?

—Ahuleziaren sustraia anitz dira, agi denez. Hontaz, ordea, artikulatu bat emana dut Z. Argian aste honetan ateratzeko. Beraz ezin hasiko naiz gauza bera bi aldiz esaten. Beste lan hortan irakur ahal izango du nahi duenak hontaz dudan iritzia.

Gurutz oso presaka dabil. Lanaz leporaino beteta dago. Ez diogu denbora gehiago kendu nahi. Gauza hauek denak jakin nahi dituenak hor dauka GEROn Gurutzaren **USA-REN AGINTARITZA ETA DOLARRAREN AHULEZIA** liburu. Askorentzat oso ezezaguna den munduaren berri ematen digu bertan. Merxe du irakurtzek.

Nere Bordatxotik

Nixon lendarikariaren (presidentearen) mandataria ta esku-biko eskua dan Kissinger jauna Hanoi aldetik ibilia da.

Viet-Nam zutitzeko, berritze-ko ta indartzeko, esku zabalez lagunduko omen du Ipar-Amerikak (Norte-Amerikak).

—oOo—

Jaunak, nun degu zentzua eta nun degu ezaguera? txotxotzen ari gera gizonok egunetik egunerak. Ikusten ari gera oraintxe amaikatxo gorabera, dana benetan artzen badegu erotu egingo gera.

—oOo—

Amerikarren biotza nunbait ainstesteraño bigundu, len zakar-ontzi utsak ziranak orain erabat leundu. Orrelakorik gerta zeikenik sinistek ere lan du, dana puskatu lendarikari-ta, ondorenean konpondu.

—oOo—

Bizi diranak pasatakoaz eztira errezt aztuko, pentsatzen duen dana eztute laguntzailetat artuko. Erri berri bat zutituraren danak ezitutu pozutuko, kulparik gabe ildako aiek berriz eztira piztuko.

—oOo—

Esaten dute ango pakea egin samarra dagola, baleike baiña, nere buruan ezin sartu da inola. Zeinek pentsatu tratu klase au egin bearra zegola? orretarako ixuri al du milloika jende odola?

—oOo—

Danen gustora euririk inoiz eztuela egiten, aspalditik daki-guna da.

Guk idatzitako zerbait etzaio gogozko izan "Zeruko Argia'n" Azpeiti'ko berriak argitaratzen dituen "Anatsan" jaunari.

Ze egingo degu ba! Au izan dedilla okerrik aundiena. Danok berdin-berdin pentsatuko bagendu, munda aspergarria izango litzake gure au, lenez gailera.

Baiña, Azpeiti'ko berriema-leak bide ederra eskeintzen di-gun ezker, goazen ardatzari el-tera.

—oOo—

Nola itzez ala kartaz, ainbat zorion jaso degun garaian, gu-re "Anatsan" —guk eztakigu nor dan— kontrakurpillean da-torkigu.

Guk ez genduen ze esan txi-kienik Otaño ta "Urreta" aizko-lariei buruz.

Egurak etzeudela kondizi-otan jarriak, esaten genduen "La Voz'eko" euskal saillean.

Aurretik datozen oiturak be-te ezean, nai duenak nai duena egitekotan, gure euskal jokoak joan dirala pikotara.

Itz berdiñez ezpada ere, au da guk agertu genduen.

Arau edo erreglamentu bat jartzea ezer gutxi kostatzen zaiola Gipuzkoa'ko Federazio-ari.

Alkar neurtu nai duten guz-tiak errendi ditezela erregla-mentu ortara.

Ori egin nai ezutenei ate da-nak itxi bear zaizkiela, gure iritzi.

Au da guk idatzi genduen. Eztaukagu, gailera, bost xen-timoren damurik ala idatzia.

—oOo—

"Anatsan'en zati bat: "Alabaina, "Basarri'ren" "Ata-laya" irakurri degunean, gure harridura ez da ttipia izan".

Gu bi aldetatik arritu gaitu-zu zuk. Darabilkizun euskera aldetik, eta ematen dituzun arrazoi-bideengatik.

Ba-dakigu "harridura" itzak Azkue'ren itzesian toki duela, ta Duvoisin'ek erabiltzen zuela. Azpeiti'n eta Gipuzkoa'n zen-batek?

Au da gutxienekoa. Arira ez-tatorrena baita.

Ikusten denez, zuk, "Ana-tsan", "Basarri'ren" lan baka-rra irakurri zenduen. Geroztika jarraipenik ez, noski.

Bestela etzenduen Santos "Errekaritxo" ta gailontzeko-rik aitatu bear.

Legezko ezitiran egurrak eta legezko ezitiran arriak, danak kondenuatu zituen "Basarri'k". "Gaur erabiltzen diran arriak ezitute lengo usario zarrekoen antzik".

Egi osoa diozu ortan. Baiña aurretik idatzi genduen guk (ondotxo aureragotik) usa-rio zarrekoen antzik ezituten arriak ez lirakela ametitu bear gure plazetan. Au eztago, or-dea, "Basarri'ren" esku, Gipuz-koa'ko Federazioaren esku bai-zik.

—oOo—

Ondo aurkitzen al dezu zuk arri zilindroetan bi klase ego-tea?

Zergatik bat xixtima zarre-koa ta bestea berrikoa?

Xixtima berriko arriak, arri zilindroak al dira?

Sa... zilindroak ezpadira, zer-gatik daramate izen ori?

Nai duenak nai duena auke-ra dezala jokoa egiterakoan.

"Erretangular" edo "kuadroa" deitzen zaiona, zilindroa, boro-billa edo kubikoa, baiña izan ditezela izenaren jabe.

Gizaldiz-gizaldi gugana iritxi diran arauak bete ditezela, ta katurik eztezaigutela eskeini erbitzat.

Au zan guk eskatzen gendu-ena. Baita eskatuko ere, alpe-riik bederen.

—oOo—

Zutikako egurrak ebaki izan dirala gure plazetan?

Au eztakienik eztago inor; ez-tiguzu munda berririk agertzen.

Baiña, guk zutik ebaten iku-sitako egurrak borobillak izan dira beti, ta ez ziritutakoak edo ziri antzekoak.

Gailera, aurrez adierazten zaio jendeari Australia'ko eran jokatzera dijoazela. Ez jakiñean inor ezta joaten plazara ala-korik danean.

Inork esan al du Otaño ta "Urreta'ren" egurrak neurritz osatuak etzirarik?

Au bakarrik naikoa al da gauzak legez egiteko?

—oOo—

Egizu kontu eskuzko lau pe-lotari onenak jokatzan dirala frontoi batean. Bete da jendez pelotalekua, aiek ikusteko ega-rri biziz, eskatutako sarrera pa-gaturik.

An gaude danok erne ta arre-taz partidu zoragarri bat ikusi asmoz.

Alako batean, ekiten diote lanari, ta gomazko pelotarekin. Arrazoi aundiz, frontoi arta-ko marmarrak ez luke azkenik izango.

Asiera ta azkena izango li-tzake.

Berdintsu da ba, "Anatsan", egurren eta arrien arazoa.

Arrastoan zuzen ibili, edo ba-terez bestela.

Etzaidazula teknikaren "bote-rea" aitatu. ("Boterea" itz au ere zenbat euskaldunek uler-tzen dute?).

Oso banakak mugaz onuztik, baiña beti ikasten ari gera zer-bait.

Egiturak aldatzea beti da kaltegarri, gai auetan beintzat.

Ontan etzazula dudarik egin. Gai auetan eta beste askotan. Garbi asko ari da ikusten ze-aro itxua eztana.

Zer jokera ta mani negarga-rrari artu du jendeak lendarik datorren dana lurperatzeko?

Ezer ez ote zuten itxuraz egin gure aurrekoak?

Aizkora, arrijasotzea ta bes-te zenbait euskal joko, eztira atzo goizekoak.

Plazetan aizkora ta arria iku-si nai dutenak, lengo usarioa ikustera dijoaz.

Ala izan ezik, motozerrak eta gruak ikustera joango lirake.

"Flamenkoa" entzun nai du-ena dijoala Andaluzia'ra.

Bertsolariak nai dituen da-torrela Euskalerrira.

Gauza bakoitzak bere tokia du. Ontaz kanpo, bere arau edo erreglamentua. Bete nai eztue-nik ezta ontzat artzen ez Pe-kin'en eta ez Amezketa'n.

Au gogoan izan, "Anatsan" maite orrek.

BASARRI

BERTSO BERRIAK

Kalean babak egosteak ala ba-serrian ereiteak zeñek geiago iraungo ote du gure lurrean? Biak di-tugu zaarrak eta orain zaar danak baztartzeko giroa, moda dugu.

— 1 —

Lengo ostiralean, bestetako gisan, peririk etzan baiña peri eguna zan. Nekazari zintzo bat beti dana izan. zer egiñak egiten kalean izantzan. Bere zenbait naigabe aitzen egon nintzan.

— 2 —

Euskal erri maiteko baratzkiak gera. Ba datorrela gaude naikoa galerak Sinistutzeak ere au lanak ba dira. Nekazaritza dator guztiz goitik bera. Ixtantean jexi da irutikan bira.

— 3 —

Bera nekazaritza trebea izana, baiña gaur urteetan gora dijoana. Iru seme sasoioko etxean dituna. Etzaio begizkoa aien etorkizuna. Pozikan gabe dago batere gizona.

— 4 —

Irutikan birekin dadukan problema:

ori da ikasitzen dabilzta danena. Irugarrenarekin ez dauka onena, kale usain gozoak iristen zaizkora: au da nekazaritza bera dakarrena.

— 5 —

Ikasle biak gatik aitak zun esaten, pentsatzen bere arte nola dan egoten, ez dakilla nolatan zitezkean irten, basarrian sortuak orrela izaten, solara ez agintzeko zeozter ekarten.

— 6 —

Irutik erdikoa etxean lagunik; aitak itxaropena jarrita daukanik. Arek berriz lagunak kalean izanik; alzea ote duan artzen aiengandik. Beldur da ez ote duan egingo gauz onik.

— 7 —

Larunbata kalean gaur izaten da jai. Lagunak juten zaizka mutillari noiz nai. Lana egingo dunak. ezpaidu ori gai, aitak ere ez luke orrelakorik nai: inoiz emanak dira denak erasoai.

— 8 —

Aitak esan "zertara etorri ez dago; emen ezta kalean ainbeste sosoego; larunbatean lana in bearra dago, ostiralean baiña askotan geiago". Besteak erantzuna: "oraiñ'e or al ago?"

— 9 —

Oraiñ'e or al intzan? agure zekena, semientzat biotzik bate eztekena. Semea astoen gisa lana iten dikena. Ordubete galtzeak ematen dik pena. Luzaroko ez aiz, ez, laister dek azkena.

— 10 —

Aiten tripa jatea ori ikustian; lanean nekatua bizitza guztian; pozik agertzen zana orain ainbestian. Luzaroko ezala berari esatian, ori bai dala artzea bat ezin bestian.

BASARRI jauna:

Zuretzako goikarri samarra ger-tatu ez nedin kezka pixka bat ba det, ala ere sortzen da ba beti zerbait ez duna uzten paketan da... Bertso batzuk bialtzen dizkitzut zuk deritzatzun aldetik argitara al di-tzatzuzen itxaropenarekin. Eskerrik asko. Zure serbitzari.

Jose Manuel Arriola

ZOZKETA BIZITZA

Iru bizitzako zozketa ontan Noiznaiko, Bizitzako, Erbesteratuen ta Aldi-jakiñeko kartillak sartuko dira. Martxoaren 11 arte jartzen diran

milla pezeta bakoitzeko zenbaki bat emango da, ta beste zenbaki bat jarrita dauden 5.000 pezeta bakoitzeko, milla pezeta sartuezkero.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

KOPERATIBAK

Lanean ari direnako zenbait, gure Errian, batzuk oso kooperatibazale eta besteak oso etsai agertzen zaizkigu. Umeak ere badakite izena berenik.

“Jakín” ausartu da, elkar lanean, gai hau aipatzen. Suezia, Yugoslabia, Israel, Quevec et Euskal Erriko kooperatibak aztertzen ditu.

Izan ere garrantzizko gaia dugu Euskal Errian. Asko indartu eta zabaltu dira uste gutxitan kooperatibak.

Baina aipa ditzagun itz bitan kooperatibaren elburuak eta kooperatibaren aurkakoen iritziak.

Kooperatibaren ametsa ez da ekonomia sendotzea bakarrik. Gizarte bera nahi du aldatu eta berritu poliki poliki. Gizona gizonago izango den gizarte eratu nahi du. Gizona egin nahi du bere buruaren jabe. Horregatik erabaki nahi dira lantegiko gorabehera guztiak denen artean. Bazkide bakoitzaren iritziak eta erabakiak balio du, ez diruarenak. Gehienek iritzi-kopuruak agintzen eta erabakitzen du.

Gizarte berdindago, zuzenago eta askatuago bat du gogoan. Ez du diruare net jauntxokieraren mende dagoen gizarte hau onartzen. Horregatik ekin dio poliki poliki aldatzeari.

Baina ez dezagun uste bazkide guztiak, kooperatiba-lantegian lan egiten duten guztiak, alegia, hau bizi dutenik. Sortzaileen suia eta ametsa ahuldutxo joan ohi da. Ez dute askok eta askok izpiritu hori bizi. Sarritan diruari begira ipiniarazten ditu ezin iritziak eta zorrei ezin erantzunak beste asmo batzuekin asi zirenak ere. Berhalaxe itzaltzen dira ametsik ederrenak ere ezinaren aurrean.

Eta jakina lantegiak, kooperatibak, lehenik ekonomia bereganatu behar du, sendotu eta indartu. Bere burua jaso behar du. Asko eta asko, berriz, zulo hortatik ezin irtenaz dabilta. Bizi nahiak eta iraun nahiak estutzen ditu gehiegia.

Halaz guztiz ere bizi dira. Eta bizi direlako dituzte etsaiak. Ez denak eta il zenak ez bait du etsairik.

Bazkideen edo kooperatibazaleen izpiriturik ezaz kanpo bi etsai nabarmen ditu kooperatibak.

Dagoena dena ondo dagoela uste dutenak daude oso aserre. Hauen ustez gizarte lehen ere oso ondo antolatua dago. Ez dugu lehen baino obeto jarriko. Aldatzen eta berritzen asi eta lehen baino askoz ere okerrago jartzeko arrisku galanta daukagu. Gorde dezagun ondo lehengoa. Eutsi dizalogun daukagunari.

Ain zuzen kooperatibazaleak dabilta beste batzuren artean daukagun gizarte hau aldatu eta berritu nahirik. Horregatik berenganatu dituzte konsebakor guztien gorrotoak eta erasoak.

Baina horrenbeste ur bedekatu gabe, orpo-orpotik, gizarteazpiko gain jira eta irauli nahi dutenak ere oso daukate aserre. Kooperatibak iraultza luzatzen eta atzeratzen du. Kapitalismoaren astakeriak eta aldrebeskeriak zenbat eta nabarmenago ordutan eta dnea, zirt-zart, iraultza errazago. Kooperatibazaleek goxatu eta legundu besterik ez dituzte egiten astakeria eta aldrebeskeria hauek. Moteldu egiten dute langilearen borruka.

Dena den gizona bera aldatu eta berritu behar da. Hortako bizimodua erostutu behar zaio. Hortarako ekonomia sendotu behar da. Ez hori bakarrik noski, bai, ordea, hori ere.

Eta iraultzaren aurka ezer baldin bada kapitala iraultzea da. Erriari diru ondasunak murriztea eta soiltzeta. Erria txiroztea, eta pobretzea.

Horregatik, gaitz guztiak ere, guretzat Euskal Errian begiak eta dirua jartzen dituzten lantegi eta diru-erakundeak dira onenak. Horregatik zaigu pozgarri Gipuzkoako Industri Banketxea indartzea. Horregatik zaigu gogozko kooperatibak eta Langileen Kutxa Errikoak emengo ekonomia sendotu nahi izatea.

Ez gaitzela emen gera. Baina jakin dezagula hau gabe beste eta ez dela etorriko.

Norainoko simetria komeni?

Gaurko gizartearen gizasemea eta emakumea ez dira batere simetrikoak. Hau gauza ageria da.

«A travail égal, salaire égal» entzun daiteke oraindik emakumeen aldeko manifestazioetan (=lan berberari sari berbera). Eta Katty Miller-gana jo beharrik gabe, Sartre berak orain dela zortzi urte gure gizartearen «ar-keria» (bar-ka zaidazu hitz itsusi hau, irakurle horrek) salatzen zuenean, egia den zerbait salatzen zuela aitortu behar genuke gizasemeok.

Nekez egiten bide dugu, ordea; setsu-zapaketa honetan gizon-zak kook zapaltzaileen alderdian gaudenez gero, aipatu ere ez dugu nahi izaten arazo hau; eta behar baino gehiagotan trufatzen gara,

ituraz bederen, emakumeen setsu-protestazio zuzenaz.

Dagoen setsu-asimetria guztia, ordea, nekez ezar daiteke naturalezaren lepora. Gure gizartearen badi-ru, benetan, emakumeak, setsu-multzo gisa, gizasemeen menpeko egon direla mendeetan zehar, eta oraino ere menpetasun (edo menpekeria) horretan dautzala. Gobernuak, elizak, parlamentoak, eta industri-buruzagitza begiratu beste-rik ez dago.

Londresen ikusi berria dut den-da «porno» horietako bat (gero eta ugariago dira, bidenabar esan dezadan, «sex-shop» eta halakoak, eta Euskal Herria azaltzen hasiak dira); eta gauza nabarmena da den-da bitxi horietan setsu-gaia, setsu-gauzakia edo objektua, ia osoki emakumea bera dela; eta oso gutxitan gizasemea.

Gauza ageria da hau aldizkari grafikoetan, esate baterako: fototarako biluztutzen dena emakumea da, ez gizona. «Strip-tease» egiten dutenak emakumeak dira; eta «trottoir» egiten dutenak, emakume ere bai.

Hendaian bertan gauero eta bi aretotan (eta Hegoaldeko bezeroei esker!) ematen diren pelikula porno eta erdi-pornoetan, emakumea izaten da setsu-gai edo setsu-ikuskari gisa eskaintzen dena; baita sartzerakoan ikusleari kolorezko antipar bereziak ematen zaizkionean... Pelikula gordina zer den ongi dakigu: harroparik gabeko emakumeak erakusten dituen pelikula bat.

Gizonezkoen kaseta porno bat aurkitu gero, emakumeen hogeitaurki ohi dira. Proporzio bera emakumeen dut Kopenhaguen.

Asimetria hori, beraz, gauza ageria da. Setsu-opari gisa emakumeak eskaintzen du bere burua, ahalik eta apainenik eta kilikagarrienik. Gizonezkoak, berriz, ahal duenarik, setsu-opari horretaz baliatzen da.

Hein batez, beraz, emakumeak gizasemeari buruz eta langileak kapitalistari buruz jarrera bera dute: biek eskaintzen diote «erosle»-ari beren burua. Eztaietako sostruke zaharrak eta pagamenduak (egiazkoak eta alegiazkoak) ez dira, ene ustez, inolaz ere funtsik gabeko sinbolo xoil. Sozialismoa eta emakumearen liberazioa, horretaz, mugimendu bizikiak dira susta-ria; eta bi arazo larri hauek pa-retsuan ikusten ez dituztenek, beren eskuindarkeria uzten dute na-barmen. Hau guztia gauza garbia iruditzen zait.

Gertakari xume (eta ez hain xume) horiek ez gaituzte ordea oso harritzen, are gutiago asaldatzen eta mugiarazten. Irudizko ixtorio farragarrietan, esate baterako, gi-zaseme zahar borobil nazkante bat, emakume polit lirain xarmant bati hurbiltzen zaiola ikusten ohituta gaudu. «Normal» iruditzen zaigu, hitz batez, opari ederraren ezagu-garriak emakumearengan aurkitzea;

duko digutelakoan, hemen jartzen ditut frantses politiko den Maurice Schumann-ek leialtasuna dela-ta esan berri dituen hitz gogoangar-riak.

«Egia da kondaira-gizon andi ba-ten joatea ezin gera daitekeela on-doriorik gabe. General de Gaulle ez den batek defenditzen duen po-litikak berak ez dezake zabaltasun bera ez entzute bera izan. Halare, harekin lehiaketan aritzeko asmo-rik gabe ere, eduki genezake be-rarekiko leialak izateko gogo. Agertua dut lehendik leialtasunari buruzko nire iritzia. Leialtasuna ez da esatea «zer egingo luke Gene-ral de Gaulle-k nere tokian bale-go?». Horrelako galderari erantzut-erik ez dago; jentioaren ezagunga-rria antzeman-ezina izatea baita. Leialtasuna ere ez da esatea: «Orria aldatu egin da», bada era hortan nornahi ager liteke leial. Nik aski dut nere buruari ximpleki galde-tzea: «General de Gaulle berriz ba-letor nola zurituko nuke haren au-rrean eta harekiko zerikusiatatik halako asmoa, halako jokabidea?». Nik itz ematen dut galde hauxe egiten eta egingo diodala nere bu-ruari goiz eta illuntze bakoitzean Kanpoko Arazoetako ministroa izateko ohorea eduki dezadan bitar-tean.

I. BUJANDA

Egun

Egunekoa

EUSKALDUNTASUNA
ERASKIN OTE?

Hona non nik ezagutzen ditudan euskaldun intelektu-
al batzuk: bata kontable
da, bestea takimekanografa.
Bata harakin, bestea okin.
Batak arratseko zapi eta er-
ditan ekiten dio bere grama-
tika-aztertzeari, besteak zor-
tzi-eretan poemak izkribatze-
ari. Batak gaur euskaratzen
ditu ikastolatarako txutak,
besteak goiz-goizetik, lante-
gira joan baino lehenagoxe.
Euskal kondaira ikasten du.
Batak etx. le iharduter du,
larunbat-igandetan euskaraz-
ko eskolak ematen, besteak
oraintsu Ameriketara asmo-
tzen, nekazaritza-iragarri-
jatorria izanik ar-toki ediren
ezinik...

Marketing delakotik hartu-
tako hizketz esango nuke
gure arazoa, funtsean, hori-
tan datza: noiz izango ga-
ren «full time» euskaldunak,
hau da, osorik euskaldunak
eta Euskal Herriaren alde
noiz ihardun behar dugun.

Daniel Ibargoit

LEIALTASUNAK

Esaera zaharretan bizi da erri-
aren espiritua.

Leialtasun espiritua giza-bihotza-
ren erdian sartuta dago. Gure eus-
kaldun bihotzetan ere.

«Lehenago lepotik burua». «Lehen-
go, betiko, itzeko gizona izan». «Le-
henagoko usteel eutsi». «Larrutua-
gatik ez aldatu». «Eguzkiak nora,
zapiak hara ez ibilli».

Gure arteko esaera zaharrok
leialtasuna goraiatzaren dute, arba-
soekikoa eta ondokoekikoa. Joan-
dakoein eta etortzekoein leialak
izanik gara bat. Leialtasunean da-
ta iraupena.

Zeiñek ez du nahi aurrekoekin,
seme-alabekin eta seme-alaben se-
me-alabekin, federekin (nork bere
federekin?), politika maisuekin lei-
ala izan?

Baiña hori ez baita hain erraza.
Maiz asko toki batetik dabil gure
leialtasuna eta bestetik bizitza,
konturatu gabe ezik. Lehengoak
izan nahi dugu, eta ez gara lehen-
goak. Urteak, lañoak, pozak, zo-
ritxarrak paseak dira denbora-zubi-
aren petik. Gertatu dira gogorrak.
Nahasmenduetan ibilli gara. Eta
dirutu. Eta pobretu. Familia dugu,
ez genduenok. Familia galdu dugu,
genduenok. Lagunek alde egin du-
te. Talde berriak onuztu zaizkigu.
Lehengoak izan nahi eta izan ezin.

Gainera ederki ikasi dugu Hori-
disuko pakea ez dela mundu hona-
tako gauza. Amestu genduen zo-
rionezko ugarterik ez dagoela. Gu-
rean, beste edozein eskualdetan
bezala, ideal desberdineko leialta-
sunak daude, eta ez dago hortaz
min artzerik. Elkarren artean amo-
rratuta gaude, eta ez da hauxe
berrogei urte hontako albiste, as-
paldigotik aurkitzen baikara borro-
ka giro bizian, Leialtasun borrokan.

Leialtasun bat bakarra ez dagoela-
ko, leialtasun asko baizik. Honen-
tzat dogma edo ia dena harentzat
ke pixka bat besterik ez da. Batek
maiteena duena bestearentzat go-
rrotagarria. Aukeran ditugu filoso-
fiak, mundu-ikuskerak, dotriak,
ezinbestez noski kontrakoak. Leial-
tasun etsaituekiko leialak gara gu.

Hainbeste iritzi, ustekizun eta
aburuen artean agian ahaztutzen ari
zaigu gure buruarekiko leialtasuna,
neronek nere buruari zor diodana,
nere nortasunak eskatzen duena,
gizon eta emakume osoa izateko
orain bertan, inguru eta giro hone-
tan, eldutasun betean gainontze-
koekiko arreman zintzoetan, filoso-
fia guztien gainetik, ezinikusi guz-
tien gainetik, dotrinakera guztien
gainetik. Leialtasuna gure denbora-
rekin. Gure denborako leialtasunak
zientziarekiko leialtasuna esan na-
hi du, lehen gutxiago sentitzen ze-
na. Teknika aroan bizi gara. Aurre-
rakuntza garaia da gurea. Azkera
aldia. Askatasun ordua. Horiakin
leialak ez bagara, betiko galdu ga-
ra. Ez gaitzke joan historia uhol-
dearen aurka. Itoko gaitu baztertu
nahi badugu.

Gure aurrekoek, gure maisuek
(eta bakoitzak aukeratu baitu zen-
bait aurreko eta zenbait maisu,
beste zenbait zokoratuaz) irakas-
pen zabal bat, joera andi bat, ins-
pirazio bezalako zerbait utzi zigut-
en. Ez digute ordea esan alde eta
aldi bakoitzean, leku eta minutu
bakoitzean nola joka, zer egin. Ez
digute hori zehatz agertu ezinezkoa
zutelako. Berek ez zekiten orduan
gerora gauzak nolakoak izango zi-
ren. Oraingo prolemarik ez zegoen
eta, ezin bada aurrez aldetik igerri
soluziorik, ez biderik, ez ildorik.
Guzti hau gure esku eta gure biz-

kar dago. Hortik aurrera gurea da
erantzukizuna, gurea da asmatzea
edo anka sartzea.

Belaunaldi orok badu bere topa-
keta geroarekin eta gure belauna-
ldi honen topaketa ez da asmatzen
xamurra, arrunt makurra baiño. Be-
har bada iturburua argiro dakusa-
gu eta nora-beharra bistan dadu-
kagu. Demagun bat garaia hortan
(bat ez garaia dakigun arren) eta
halare buruasteak buruaste izan-
go ditugu jokabidea erabakitze-
ko. Nondik joan hartaraino? Zer me-
dio erabili? Edota ba ote dugu
oraingo modurik? Ala moduak na-
hi aibat ditugu hortxe, mahai gai-
ñean, nahien duguna ar dezagun,
eta nork adieraziko bataren alder-
di onak, bestearen kalteak, guz-
tien arriskuak?

Ez alegia. Leialtasuna ez da gau-
za erraza.

Leialtasuna ez da roboten gisa
bestek esana egitea. Ez gara ma-
kinak.

Leialtasuna ez da bestek eraku-
tsia bildurrez zertutzea. Ez gara
esklaboak.

Leialtasuna ez da zakurra bezala
nagusien atzetik ibiltzea. Ez gara
abereak.

Leialtasuna ez da maisuek azal-
dutako lezioa itzez-itx kantatzea. Ez
gara umeak.

Leialtasunak buru-argitasuna,
ikusmen zorrotza, ausartasuna es-
katzen ditu. Leialtasuna gauza zai-
lla da, nahaspillatua, korapillotsua.
Aitor dezagun bederen iñorik ez di-
gula dohai berezirik hontan eman
besteak baino trebeagoak izateko
edo besteak baino gehiago jakite-
ko, eta beti ere kontuz ibilli behar
dela, nahiera onez eta ernetasun
larriz.

Zuhurtasunean jokatzeko lagun-

eta gizonarengan, berriz, opari-ta-
sun maila hori ez topatzea.

Zoologian, ordea, jakina denez,
alderantziz gertatzen da: lehoi-
-arrak ditu apaingarriak, ez lehoi-
-emeak; indi-oilar-arrak ditu luma-
rik ederrenak, ez emeak; eta abar,
eta abar. Emakumeen edertasun
berezkoa eta «bello sexo» dela-
koaren ipuinak, kulturalak dira: ge-
ronen Kulturaren ezagugarri huts.

Gizona, beraz, erosle gisa ager-
tzen da izkirimirietan: itsusi, bai-
na patrika ongi lodiaz, moltsa-gizo-
na bezalaxe; eta emakumea, aldiz,
salgarri, kutixigarri, merkantzia huts
(azkeneko berebil-mota bezalaxe):
eder. Eder eta zuzenean setsu-ki-
likagarri. Emakumea, entzun ohi da
oraindik, zozoago, ederrago, eta
hobe! Langile «onari» buruz esan
ohi zen bezalatsu...

Eskema horrek ez gaitu aski ha-
rritzen; ezta p...ren tratu gisa ar-
gitsuak ere: bere gorputzari prezio
zehatz bat jartzen dionean.

Ohar araz ditzagun orain beste
alderdi batzuk.

Kristau moralak ezin hautsizko
ezkanta onhar-arazi zuenean, ema-
kume ezkongaien multzoan ez bes-
tetan zuzenesten zuen emakume-
aren setsu-opari maila hori. Eta,
arrazoin ekonomiko nabarmenez
gain ere, ezkondu ondoren beren
liraintasunaz arduratzen ausartzen
ere ez ziren egiten gure amonen
amonak. Emakume prestua emaku-
me itsusia zen. Setsu-kilikagarri
eta atsegin-objeto agertzea, ezkon-
du arteko bolarari zegokion; ez
inolaz ere gerokoari. Eta hor di-
tugu Mendiburu eta gainerakoak le-
kuko. Emakume «arinek» ez bes-
tek joka zezaketen bestela. Uti-
kan! Bertutea eta itsustasuna bat.
Eta Pio Barojak ongi ulertu zuen.

Gaur, berriz, ezkontza klasiko-
aren krisia denen begien aurrean
agertzen delarik, emakumeak ez-
kondu ondoren ere atzertzen dio,
askotan bederen, bere setsu-opari
mailari: gaurko gizartearen ederrago
bihurtu dira emakume ezkonduak.
Jinasia gero eta hedatuago dago
etxeakoandreen artean. Eta ez inol-
az ere ekonomi eta osasun arra-
zoin hutsengatik. Nik behintzat ne-
kez irentsiko dut hori.

Halaz ere, emakumeak bere se-
tsu-gai eta gauza-tasun maila hor-
ri atxiki dio gizarte berrian ere;
eta gizasemeak, era berean, bere
erosle mailari. Jazkeraz-eta mintzo
garelarik «setsuen trukea» aipatzen
dugu maiz; baina, gizonezkoengan
setsu-objektotasun horren lehenen-
go aztarnak agertzen hasiak ba-
dira ere (ile-txintxortak gerriraino
ikusi ditut berriki mutil gaitzean-
gan, baita tokinak, belarri-zintzili-
karioak, lepokoak, eta abar), bere
burua setsu-gauzatatz eskaintzen
duena emakumea da oraindik. Ema-
kumea «des-gauzatu» ala, ordea,
ezin-bestean gizona «gauzatu» egin-
go da. Hasia da egiten: gaurko
gizartearen ederrago dira gizon hel-
duak, lehengo gizartearen baino; eta
gisa da. Euskaldun gizasemeen sa-
bel borobilak eta itsustasunak, ho-
rretara, gure herri-primitibismo fa-
matu horren seinale iruditzen zaiz-
kit.

Asimetriatik simetriaruntz goaz,
beraz, poliki-poliki; eta badirudi
gaur gaurkoz (eta oraino ere lu-
zaz, nik uste) berdinketa hori txalotu
beharra dela. Emakumea ez da
oraindik irten gynezeotik eta ha-
remetik.

Noiz arte txalotu beharko, ordea?
Roger Caillois-ek oharketa ezin
zorrotzagoa egin ditu berriki asi-
metriaz eta simetriaz (ikus «Dio-
gène», 76, 1971); eta, biologiarren
mailan adibidez, ohar ezin harriga-
rriagoak aipatuak ditu Laboritek.
Simetria osoan, heriotza nagusi;
eta Ezdeusa bera ere ondorio! Ho-
rra simetriaz eta oreka guztizkoaz
dakiguna.

Gizartearen, beraz, Zoologian ber-
tan sumatzen denez, on dirudi
hein batez emea eta arra desber-
dinak izateak.

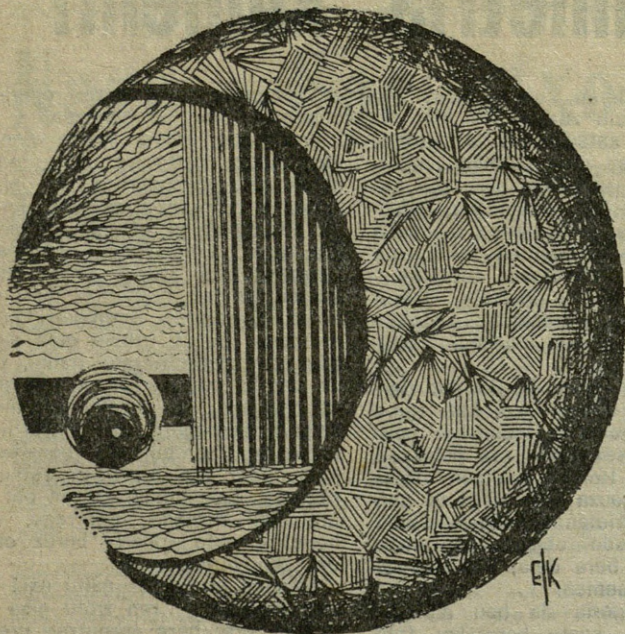
Non da, ordea, Biologiari dago-
kion desberdintasuna? Non hasten
da Kulturari dagokiona? Non giza-
te-iraultza batek konpon eta xuxen
dezakeena? Non marratu behar da
setsu-zapaketen mugak?

Zail da erantzuten.

Baina emakumeek ere badute
arazo sakon honetaz beren iritzia
eta beren setsu-interesak osoki
azaltzeko eta errespeta-arazteko
eskubidea.

LARRESORO

5.500.000

zaizkigu. Egunkariak ahaztu egin dute, Managuako oihartzunak baretuz joan nonbait, managuarren egoera larria, batpatean erabat konpondua bailitzan. Izan ere, notizia bezala aukeran gertatu zen Managuko lurrikara; baina notiziak —notizia soil bezala— hiruzpalau egunetan galtzen du bere indarra, bere eragina. Jendea, irakurlea, gauza berrien egarri da, eta ez zaio bestalde, lagun urkoaren zorigaitza atsegin, ez bait da gustora, eroso, sentitzen. Gainera, ez sakonduz gero, egun gutitarako ematen du edozein gertaerak, eta gure egunkarietan aipatu ez arren, Managuako lurrikarak zenbait ondorio larri baino zerbait gehiago erakus ahal izan digu.

Honela jakin izan dugu, Nicaragua bizpahiru jauntxoaren estadia dela, Somoza deritzan familia batena hain zuzen, azken 37 urte honetan yankeen babespean Nicaraguako jaun eta jabe bihurtu direnak.

Izan ere, 1934 urtean nikaraguar harmadako militar bat baino ez zen Anastasio Somoza, Herriaren buruzagi aberlaze zen Sandino hilarazi zuen U.S.A.ko enbajadorearen laguntzarekin. Gaur egun Nicaragua ez da yankeen kolonia bat baino, politika eta ekonomiaz haren menpean da goelarik.

Anastasio Somoza semeak berriz, Nicaraguako agintariak eta nazio harmadako nagusiak izateaz gainera, hamairu mila milioi pezetaren jabe dira. Lurrak hirutarik bat berenak dira, bai eta kafe, azukre, ehun-lantegi, zur, zementu eta beste hainbat lantegien ugazabak ere. Horrez gainera, Nicaraguako abioi nahiz itsasontzi zerbitzuak ere Somozatarrenak dira, halaber telebista, hiru irrati eta egunkari bat. Eta hau guzti hau guti balitz, Nicaraguan biltzen den urrea ere % 15 Somoza analena da, ezin esan ba indarrez hartutako agintaritzak eta "gringoen" babesak aprobetxatu ez dutenik.

Eta aberastasun izugarri hau herri guztiz pobretan, erdi inguruak ez irakurtzen eta ez idazten ez dakien herri batetan, non jaiotzen diren haurrak —bitarik bat— bost urte kunplitu aurretik hiltzen diren, non etxe gehienetan ez da ez argi-indarrik, ez urik, ez eta komunik.

Dena den, ulrikara dela eta, laguntza bildu nahi izan da mundu guztian barrena, managuarren onetan zerbait egin nahirik. Espainiak 31.000.000.— pta. bildu omen da, eta Gipuzkoan bakarrik 5.500.000.— pta. Eman duen jendeak borondate onenaz ematen zuen, noski, eta borondate onak mundu honetan preziorik izan ez arren, noizbait edo nonbait izan dezake ordain merezia.

Hala ere, nik neuk ez dut inoiz konfiantza handirik izan halakoetan biltzen diren diruok norberak uste duen toki bertara helduko diren. Eta are gutiago oraingoan, goraxeago aipatuak lekuko. Badirudi gipuzkoarrok bost milioi eta erdi eskaini diogula Nicaraguako administrazioari, Somozatarrei alegia. Behar bada gure patrikak ez dio igerriko eta segururik, Somoza anaiek ez digute eskerririk emanen. Edonori laguntzea ondo dago, baina "primo" egitea ez dute uste inongo mandamendutan aipatzen denik.

RAMOX AZKARATE

Tolosako ihauteriak direla eta, Tolosa bertako "Txinparta" Elkarteak omenaldi bat eskaini nahi izan dio Ramox Azkarate herrikide ospetsu zenari. Omenaldi hau

Martxoaren 6an. —ihaute asteartez— eratzeko da, eta beste zenbait saioaren artean Ramox zenaren irudi bat ageriaraziko da, zapataritzan ihardun ohi zuen tailartxoan bertan.

Dagoeneko esana dugunez, Ramox Azkarate Tolosan jaio zen 1847ko. martxoaren 28an. Erramu igandean jaio ere, eta hortik zetorkion nonbait izena, Ramos alegia, edo, hobeto esan, Ramox, guztiok deitzen ziotenez. Hil ere Tolosan egin zen, 1904ko. martxoaren 28an, hau da, 57 urte kunplitu baino bi egun lehenago.

Gaztetan liberala izan arren, karlista bilakatu zitzaigun gero, eta ez nolanahikoa gainera, guti bezalako purrukatua baizik. Aldaketa horren berri berorrek ematen digu bere bertsoetan:

Ni nere Erregien etsai nintzanian,
nebillen Eliza ta Fueroen kaltian.

Bañan ikusirikan zerbait istoriya,
ikasi nuben zerbait maitatzen egiya;
maitatzen Fueroakin euskaldun erriya,
maitatzen euskera ta zure familiya.

1885 Urterako bi komeria azalduak zituen jadanik Tolosako Plaza Zaharrean. Lehena Ijituen Kontratuba eta Ezkontza nonbait, eta bigarrena Beotibar'ko Jazarra. Bata zein bestea Tolosako ihauterietan aurkezteko propio eginak.

1893 urtean, 46 urte zituelarik, "El Cantabro" aldizkari karlistarra sortu zen. Aldizkari horren euskarazko atala Ramoxen eskutan zegoen gehienbat. "El Fuerista" izeneko aldizkaria era bazen, Donostiako integristek argitara emana, eta elkarren arteko istilu eta iskanbilak egundainokoak izaten omen ziren, gure Ramox erraz isiltzeko mutila ez zelarik, eta ziritsu ikaragarria gainera.

Hitz lauz zein bertsoz amaika lan idatzi zuen Ramoxek "El Cantabro" aldizkaria argitara eman zen bost urteren buruan (1893-97). Bertsoak nahi haina eta ipuinen bat edo beste ere bai noizik behin. Modu batez zein bestez, eta sarri askotan izenordez baliatuz ere, politikari buruzko kritikak eta zirikadak dira Ramoxek batez ere idatzi zituenak, garaia zion giroaren lekuko paregabe agertuz.

Horrez gainera, baditu bestelako lanak ere, ipuinak, ziriak, erlijio gaiak eta beste, baina, behar bada, guztien artean Galtzaundi izeneko dugu ezagunena, eta ez gure tolosarraren idazlanen artean soilik, bai eta euskal kantarik herrikienetako bat ere, Gipuzkoan barrena behinik behin.

GALTZAUNDI

Aspaldiko ohitura denez gure Euskal Herri honetan, eta gurasoei entzuna diegunez behintzat —zeren guk geuk ez dugu halakorik ezagutu—, ihaute egunetan gazteak koko-moko jantzirik, taldeka ibili ohi ziren kalez kale, egunari zegozkion kantak oroitaraziz. Talde hoitarako burutu zuen hain zuzen Ramoxek bere Galtzaundi bertso bilduma, bai eta 1880etik. 1890era. bitarteko ihaute egunen batetan aurkeztu ere. Ramoxek, Galtzaundi izeneko gainera, beste bertso asko moldatu zuen ihaute etarako, baina, antza, Galtzaundik bakarrik iraun du kementsu gaur arte, ia ehun urteren buruan tolosarrek ez bait dute ihauteirik iragan Galtzaundiren bertsoak kantatu gabe.

Bi bertso sorta dira Galtzaundirenak. Lehenari, sei ahapalditakoari, Tolosa-ko Galtzaundi'k bere buuari jarriak deritza eta Galtzaundiren testamentuaz ari da:

Neri deritzat Galtzaundi, apellidua det Goñi,
Aldasoro izen goitiya deitzen dirate neroni;
iltzerikan ez nuben lenago pentsatzen,
bañan oraitotikan ez naiz eskapatzen.
Testamentua egitera nua ni lenbailen,
nere parientiak lasatu ditezten.

Entierrua nai det egitia neri bigarren klasian,
lau zapatarik eramaita gañera berriz aidian;
jota nabarra juaz Enpero kalkan,
sobrekamak balkoitian naramatenian
Arramale zubiyan aizken aizkenian
zagi bat ardo jarri kajaren gañian.

Bigarrena, aldiz, Galtzaundi'ren piztuera izeneko da, hamasei ahapalditakoa. Galtzaundi hila zela eta, horra non agertzen zaigun. Senar-emazteen arteko elkarriketak osatzen du batipat bigarren sorta hau. Diruz beterik datorrelakoan eta, emazteak maitekiro hartzen du. Baina, gero, Galtzaundiren beraren ametsa baino ez zela eta, hara emaztearen haserre eta errieta. Harako piztuera ez dio nonbait mesederik ekarri, eta honela kantatzen du Galtzaundik:

Andria nausi ikusitzia nere biyotzak damu du,
nere burua nik illo nuke baldin balorerik banu;
bi aldiz ill ezkeroz gaitza da piztutzen,
argatik eriyotzak nau ni txit bildurtzen,
ezpanau emaztiak agudo artutzen
"abajo las mujeres" asiko naiz deitzen.

EUSKERAZALEAK

Jesus Oleaga jaunak "Euskerazaleak" deritzan elkarteak lehendakari izaten jarraituko omen du. Honela erabaki da behintzat, elkarte horrek Bilbaon ospatu duen azken biltzarrean.

"Euskerazaleak" orain arte jarraitu dion hildo berberari jarraituko omen dio, euskarari atxikirik batipat, ez bait da alferrik euskara euskaldunen altxorrik bereziena, eta are bereziago, behar bada, Bilbaon. "Euskerazaleak" euskara irakaskintzan salatuko omen da gehienbat, "Kili-kili" metodoz baliatuz, idaz-lehiaketa eta beste antolatuz eta liburu gehiago argitara eman asmoz.

Orain arte bost dira gutienez "Euskerazaleak" argitara eman dituen liburuxkak: Aurtxoa, Ikasteko, Irakurgai erre polita, Giza-soñiak eta Nora zoaz?, bata zein bestea irakaskintzarako propio hautatuak.

Bestalde, badirudi azkenik, elkarte honek izena "aldatzea" erabaki duela. Orain ez dela asko EUSKERAZALEAK zeritzan, orain berriz, hasiak gara non-nahi EUSKERAZALEAK irakurtzen, tira bazen garai!

Dagoeneko esan beharrik ez dagoen arren, Azkue Euskerariaren Yakintza (1935) bildumaren hitzaurrean arazo honetaz mintzatzen zaigu zuzen zuzen, eta argi asko adiarazten digu Euskal dela egiako sustrai eta ez Euzkal, ez eta Eskual. Eta gehiago ere esaten digu: "Egungo euskalari batek 's' orl 'z' biurtu digu".

"Euskerazaleak" hogeita hamazorti urte behar izan ditu Azkueri arrazoi emateko Arana Goiriren kaltetan. Hala-ber, seguru gaude, beste hogeita hamazortzi urteren buruan, XXI mende berriko jaiak ospatzeko edo, Bilbaoko elkarte honek halako bihozakada "progre" batez beste aldatetaxoren bat ere eginen digula, halakoren batetan EUSKERAZALEAK bilakatzu, alegia.

Beti esan ohi dugunez, hobe da, bai, berandu sekula baino. Gainera, egia da ere, ezin dezakegula denok ario guztietan abiada berdina eraman. Jainkoak ere —Jainko izanik— arrazoiaren bategatik sortarazi zituen barea eta erbia. Denetarik egon behar honi "ekologia" deritzate jakintsuek, eta txarrenean ere, ezin uka euskaldunok nahiko horniturik gaudela zientzia horretaz.

HIL-AGIRIAK

Deriotar batek azterketa polita egin du, xelebrea behintzat. Ez zaio besterik bururatu 1972 urtearen buruan Bilbaoko egunkari batetan azaldu drien euskarazko eskelka kontatzea baino, bizkaieraz edo euskara batuaz agertu diren arauera batuz.

Berorrek dioenez, guztira 60 izan omen dira urtean zehar agertu diren euskarazko hil-agiriak, zeinetatik 56 (%93,5) bizkaieraz izan dira eta 4 (%6,5) euskara batuaz. Azterketa honekin nahi izan omen du erakutsi zein "euskara" duen herriak maiteago.

Iritziak iritzi, guk geuk ez dugu uste, ordea, %6,5 hori horren guti denik. Beste zenbait arrazoiaren artean egunkari hori bizkaitarra delako eta, zoritxarrez, bizkaiera nahi eta komeni baino urrutiago dagoelako giputz-lapurdiko enborretik. Bestetatik, Bizkaian, Gipuzkoan eta Zuberoan bezalaxe —guk uste—, nagusiak gazteak baino errazago hiltzen direlako, bai eta hileta zaleagoak direlako ere. Eta horrez gainera, azkenik, Euskara Batuak (Baturakoak?) hiruzpalau urte baino ez dituelako, eta denok ez dutelako Bilbaoko Euskerazaleen "abiada".

Dena den, txarrenean ere, azterketa hori egin duen gure mutiko bizkorrari beste zeregintxo bat ere eskatuko genioke, hau da, konta ditzala 1973 urtearen buruan egunkari horretan agertuko diren hil-agiri guztiak, esan dizagula gero zenbat agertzen diren euskaraz eta zenbat gaztelaniaz, herriak zein hizkuntza maiteago duen jakin dezagun behingoa, eta ondorioen arauera, gure ahalegin-txotetan nola hala jarrai dezagun edo bestela, euskal aldizkari, argitaldaria eta irratietako ateak itxi, eta herri horri amore eman ez denok baketan bizi gaitezen.

EUSKAL IZENAK

Euskal izenei buruz zenbait le-
rro agertu berri da GOIZ AR-
GI hamabosterokoan "Irahe" delako idazleak izenpeturik Honela dio hitzez hitz: "Egpn euskaldun asko, eta euskaldun ez diranak euzkotarrak (?) ere bai, euskal izenekin zaletu dira. Askotxo dira neroni ere izen oien zerrendak eskatu didatenak. Gure aintzinateko kondairan ez ote daukagu euskal izen jatorren batzuk? ANTZO, ARITZA, ASSO-NA, BELA, BELANDATXO, EYLON, GAILA, GARZEA, GALINDO, GILESINDA, JAKUE, ONEKA, LILIOLO, MUNIO, MUNIA, MOMI, MONIO, SEMEN e. a. Auetatik, danok ez badira ere, batzuk bai beintzat euskal izenak dira. Egoki izango litzake Euskal Izendegian sartzea".

"Irahe" e zbadaki ere —jakin behar luke—, edozein gurasok daki ANTZO, ARITZA, BELA, GALINDO, GILESINDA, JAKUE, ONEKA, MUNIO/A eta SEMEN behintzat Euskal Izendegian dagoeneko sarturik daudela, eta bait du Jose Mari Satrustegik zeregin hori alferrik hartu, ez eta "La Vasconia" banka-etxeak Durangoko Azokarako 50.000 ale argitara eman ere.

Itxura denez, "Irahe" jauna ez da oraindik enteratu, 50.001.garren alea fatla nonbait!

DENETARIK

Eibar, Elgoibar eta Deba bailadakoa beste zenbait herritan behintzat, kezka eta ardura handiz jakin da pezetaren nazioarteko kotizazio berria. Dagoeneko jakina denez, diru-balioaren azken gorabeheretan pezetak urtearen balioaren berberaren arauera jarraitzen du, dolarrearekiko %10 igoz, hau da, dolar bat erosteko lehen baino %10 peseta gutiago behar dela alegia.

Neurri honek mesedegarri dirudi hasiera batetan behinik behin, eta are gehiago gure egunkarietan barrena hizki handiz irakurri eta gero, egundainoko berria balitz bezala. Eta hala lizateke apika, norbaiti U.S.A.n zehar turismorik egitea otuko balitz. Baina hauzia besterik da, zeren alderantziz, han saltzen diren hemengo produktok batpatean %10 gehiago balio dute, konpetentziako salerosketa sistema batetan sort daitezkeen ondorio guztiekin.

Kontutan izan, bestalde, Ipar nahiz Hego Ameriketako eta beste hainbat estatutan ere dolarra bera dela kotizazio neurri, eta hain zuzen, Gipuzkoan tresna-makinagintzan diharduten lantegiek %40 esportatu egiten dutela. Eta ez makinagintzan bakarrik, bai eta tresna soil gintzan ere (giltzagintza, griferia etab.), eta halaber bizikleta, eskopeta eta harmagintza ere.

● Bilbaoko "Akelarre" taldeak haur antzerki lanak aurkezteari ekin dio. Dagoeneko Anacleto busca su esqueleto delako antzerki lana gerturik du eta Bizkaiko zenbait herritan (Getxo, Algorta etab.) aurkez ahal izan du. Horrez gainera, Barakaldo, Sestao, Portugalete eta Santurtzen ere laster agertzeko dira.

Orain arte esan dugun honek ez du, ez, bestelako garrantzirik, baina harrigarria zera da, oker ez bagaude hilaren 18an. "Akelarre" taldeak Las Arenas-ko Gobela Ikastolan aurkeztu zuela harako "Anacleto..." hezur-gabeko hura. Nonbait, Bilbao inguruko erdal giroa ez da aski haurrak hezitzeko, eta orain berriz erdal antzerkia ikastolatan barrena giroan sartzeko edo.

Gaizki esanak ez barkatu, zuzendu baizik. Gobela Ikastola horrek du hitza.

● Hilaren 18an. "Intxixu" taldeak ARALAR deritzan pastoral tankerako antzerkia agertu zuen Nafarroako Sunbilla. Dakigunez, antzerki lan hau Teodosio Goñi buruzagia eta Aralar Mikel Sanduaren kondairan oinarriturik egin da.

Antzerkiak gainera, Agirre eta Mattin bertsoariak osatu zuten sunbillaerrek eratutako jaialdi hau. Eta bertako parrokiaren alde eratu ere, San Joan Parrokiako eraberritzeak sortu dituen gastuak ordaintzeko alegia.

AMATINO

Ego Amerika eta ipar Amerika: MORROI IZATEA GOGORRA DA

Leku guzietara joan eta iritxi den Kissinger joango ote da Cuba al-dera Fidel Castrorekin mintzatzera? Galdera au, duela urte batzuk ifiozo baten galdera besterik ez zen, gaur egun oso normalizat jotzen dugu. Ez gara ere ezer asko aritu Ipar Amerikak eta Cubak itun bat izen-
petu dutela jakitean. Abiolen bide-aldaketa edo pirateria dela medio egin da itun ori. Bi gizarteen muinari ikuitzen dion ituna izan ez arren, bien arteko arremanak aldatzen ari direla adierazten du, ordea.

Aldaketa ori daitekeena dela adierazten duen beste alderdi bat ere bada. Ipar Amerikak ekonomia saillean behintzat arreman estuak ditu Rusia eta Txinarekin. Cuba berak ere eta batipat Rusiarekin arreman estuak ditu. Rusiarentzat Cuba karga bat da ekonomia arloan. Zergatik beraz arremanetan ez asi? Rusiarekin eta Txinarekin arremanak baldin bedira zergatik ez Cubarekin?

Ipar Amerikako Parlamentuan, demokraten buruzagiak gogor egin dio Nixon, lehengo posturan, Kennedy garaiko posturan, ezin daitekeela jarraitu adieraziaz. Parlamentuan jendea onela pentsatzen asten denean ez da beraz arriztekoa izango denbora gutxi barru bien artean arreman politikoa ezarita ikustea.

Eta gizon politikoez politikaz mintzatzen dutenean ez dute zeruan pentsatuaz edo ez dakit moralidadezko zer arazoi politetz pentsatuaz itzegiten, lurrean eta ain zuzen ekonomiazko arazoez pentsaturik baizik. Eta Ipar Amerikako kapitalistek onetan ez dute bat ere eskrupulorik. Gaur egun, Cuba beren interesentzat leku egokia litzake.

Rusiak, berak ere, ez litzake arreman oriek txartzat joko. Lehen ere esan dut, Rusiarentzat Cuba karga bat da. Ipar Amerika eta Cuba arremanetan asiko balira zama ori, ain zuzen, arindurik arkituko litzake. Izan ere, Cubaren oztoporik andiean Ipar Amerikak ezarri dion blokeoa izan da. Blokeo orren aurka, ekonomiazko blokeoari buruz ari naiz, Rusiak Cubari iraun erazten lagundu dio. Baina laguntza orrek ezin dezake urte askotan iraun eta gaur egun Rusiak begi onez ikusiko litzuke Cuba eta Ipar Amerikaren artean ekonomia arremanak.

Azkenik, bada beste arazoi bat ere esaten ari naizenaren alde. Cuba, Ego Amerikako askorentzat eredu bat izan da. Cubaren exenpluak eraginik, Ego Amerikan jende asko altxa da Ipar Amerikaren aurka. Kuba eredu bat da. Ipar Amerikaren eta Cubaren artean egoera baretuko balitz ez al litzake Ego Ameriketako egoera ere baretuko? Ein andi batetan eragingo luke, baina arreman oriek ez luteke Egoamerikaren etorkizuna erabakiko. Etorkizun orretan erabakitzeke Ipar Amerikak beste jokabide bat artu beharko luke. Baina Nixonek ba al du beste jokabide bat artzerik? Ba al du plan edo estrategia berririk eraturik?

Ni ezetxean nago. Eta ori adierazteko Ego Amerikako buruzagi batzuen postura gogoan izan besterik ez dago. Urte onen otsailaren berdeztan Bolivian batzar bat egin zuten Amerikako estatu guzien ordezkariak. Batzar ori ekonomia arazoetarako bakarrik osaturikoa zen. Ego Amerikako estatu gehienak beren kezka garbi azaldu zituzten. Dolarraren krisia dela eta berriro ere, galeran iritezkeo beldur ziren. Beren expotazioak gutxitzeke arriskuan arkitzen dirala ikusirik, zergak, inportazioak zergak, ez anditzeko eskatzen zien Nixon lehendakariari. Azkenik, Ipar Amerika eta besteen arteko arremanak jatorragoak, zuzenagoak izatea eskatzen zuten.

Ego Amerikako estatuak Ipar Amerikaren morroitzat daukate beren burua. Morrontza ori geroz eta gogoragoa egiten zaie. Batzuek morrontza orren araudia aldatu nahi dute, besteek morrontza orri ihes egin nahi diote baina denak egoeraren aldakuntza eskatzen dute. Lehen ez zen onelakorik gertatzen. Gaur egun geroz eta gehiago, berriz.

Martxoan, Anuren babesean, Panamako lurraldeetan egingo den biltzarrean orrelako zerbait, berriro ere, gertatuko da. Biltzar ori ez da ekonomiazko arazoak aztertzeko osatua, politikazkoak ikusteko baizik. Ego Amerikako arazoak aztertuko dituzte. Billera orretara Fidel Castro joango ote den, bada zurumurrua. Baina billera orren aintzindaitza Panamak izango du, batipat bere lurraldeetan egiten delako. Izan ere, orrelakotan, billera egiten den lekuko estatuak izaten du leku berezia. Panama edeki baliatuko da egoera orretaz.

Panamak bere ur kanala delaeta badu problemarik Ipar Amerikarekin. Zalantzarik ez dago ur kanal orretaz, gaur egun Ipar Amerika edeki baliatzen dela berea izango balitz bezala edo kolonia bat izango balu bezala. Panamak ez du egoera ori onartzen. Aspaldidanik ari da arau berriak eskatzen. Billera orretan lasai planteatu ahal izango du arazoa, entzule gehienak bere alde izango bai ditu. Ipar Amerika onetaz jabetu da eta auzia galdua duela ere ohartu da. Orregatik bidali du egun autan, bere kontseilari bat panamatarrekin mintza eta billera ori baino lehen gauza konpondezan.

Panamako billera ori ez ezik bada Martxoan beste billera bat ere. ONU'k Ego Amerikarek arazoetarako eraturik duen erakundearen billera izango da, CEPAL erakundearen billera, alegia. Erakunde onen buruzagia den Enrique Iglesiasen postura garbia da. Gizon onen ustez, Ipar Amerika eta Ego Amerikaren arremanak sakon sakonetik aldatu beharrean arkitzen dira. Ego Amerikak morrontzapetik irten beharra dauka. Billera orretan, berriro ere, Ipar Amerikak gai tzentua izango da.

Ipar Amerikaren jokabidea auzitan arkitzen da. Kennedyk eta Jhonsonek plan berri batzuk eratu zituzten. Plan ariek pikutara joan ziren. Nixonek ordea ez du beste plan berririk adierazi. Bien bitartean Ego Amerika bere babesetik aldegiten asi da. Nixonek jokabidez aldatu beharra dauka. Bestela...

J. ELUSTONDO

INDARRAREN ESKUBIDEAK

“Ze eskubide du, bada, USAk bere Komertzioko Balantzaren so-beragoa, gauza guzien gaintetik, er-
dietsi nahi izateko?”. R. Aron izan da, galdera hau garrazki, “Le Fi-garo”-ko lehen orrialdean, egin duena. “Indarraren eskubidea ba-karrik, noski”, erantzuten du Aron-ek berak. Ez da guti harritu zen-bait jende alpatu artikulua garr-ztasunaz. Aron ospetsua ez bait da, inondik ere, anti-USA sutsu horietakoa. Haserreak haserre, gal-dera ezin egokiago egina dago. Al-de batetik, USAko ekonomiaren e-stratejiaren ardatza zuzen zuzen seinalatzen duelako. Beste aldetik, e-stratejia horren indarrezko eta arrazoirik gabeko oinarriak sala-tzen dituelako.

—oOo—

Hiru erabaki hartu ditu Nixonek. Ontzako urreak 42'22 dolar balio du; lehen 38 dolar zen. Dolarra, beraz, mesbaliatua izan da berriro. Hau da erabakietatik bat. Mundu guziak badaki, ze “ondorio eta fruitu” aterat nahi izan ohi den, Gobernuren batek bere dirua mes-baliatzea erabakitzen du enea n. Atzerriko ondasunak garestitu, eta barrengo ondasunak kanpokoentzat merkatu, egiten ditu diru-mesba-liatzeak. Horrela, ondorio bidezkoa zera litzake: atzerriko ondasun ge-hiago saltzea, alde batetik, eta atzerriko merkatuetan gutiago erostea, bestetik.

Hain zuzen, hori da Nixonek lor-tu nahi duen helburuetatik bat. Alegia, Komertzioko Balantzak de-ficit ikaragarria eman du igaro urtean (6,44 mila milioi dolar), eta deficit hori lehen —bait— le-hen kendu, eta superavit lortzeko hartu du, hartu duen erabaki bor-titza.

Hona hemen bigarren erabakia: USAko industria begiratzeko eta zaintzeko, edozein traba eta era-gozpide ezartzeko prest dago Ni-xon, atzerriko ondasunen aurka. Japondik, Kanadatik, Alemaniatik datozen merkantzien gainera zer-ga astunagoak ezarri, eta beha-rrezko balitz, neurri batez gora atzerriko merkantziak sartzen ere ez utzi. “Lotsagabekeria eta fal-tsukeria galanta”, deitzen dio Aron-ek Nixonen joku honi. Baina Le-hendakariak badu “arrazoirik” ha-serrealdi eta amorruak baretzeko, baita bere e-stratejiaren “zuzenaz”

deihadar egiteko ere. “Neurri bor-titz horiek hartzera makurtu be-har banu, honengatik bakarrik izango litzake, hots, gure langi-leak eta gure industrietako uga-zabak bidegabekeria tratatuak di-relako, gaurko munduko saleroske-ta-tratuetan. Baina gure bideak bortxa-bideak ez diranez gero, prest gaude gu ere, geure aldetik amor ematera eta zenbait aduanazerga beheratzera. Hau guzia, datorren irailean hasiko gera, gure saleros-ke-takideekin tratatzen, G.A.T.T. erakundearen biltzarretan”.

Hirugarren erabakiarekin osatua eta biribildua ateratzen da Nixo-nen e-stratejia. Hona hemen era-bakia: “1974 urtea bukatu baino lehen, diru kapitalei askatasun osoa bihurtuko diegu berriro, U.S.A.tik atzerriko edozein erresu-matara joan ditezten”. Badirudi erabaki honekin, Nixonek berehal-diko mesedea egin nahi diola mun-duari. Europara eta Japonera ka-pitalak librok eramaten utziko di-tuela agintzen bait du. Baina zer dela-ta doaz kapitalak Europara eta Japonera, Ipar Ameriketako luralde aberatsak utzirik? Hemen datza gakoa.

USAko industria-adar anitz, munduko merkatuko jokitik kan-pora gelditu da. Japon eta Alema-niak kostu hobetan ematen dute munduko merkatuak gaurregun es-katzen duen ondasun anitz. Ira-bazpidea, beraz, zabalagoa da USAz landa, industria mota asko-rentzat. Etekin ugariagoa bil de-zake kapitalak USAz landa, esate-rako Kanadan, Japonen, Merkatu Komunean.

Hona, bada, sintesian, Nixonen e-stratejia garbia, bortitza eta kis-kalgarria: a) USAko industria-adar anitz gaingidurik dago. Ezin du Japonekin nola Alemaniakin borroka egin. Hortatik sortu da de-ficit ikaragarria. Kapitalaren eta USAko sindikatoen interesak begi-

R. ARON

ratzeko, eta langabezia urrutira-tzeko, dolarra mesbaliatu du, be-rriro. Bide batez, makila altxatu du Nixonek eta honela mehatxu egin die Mendebaleko erresuma aurreratuei: “Nere merkatuaren atek giltzaz josiko ditut, zuen merkatuetako sarrera zabal-zabal eskaintzen ez badidazue”.

b) Gaurko deficit, 1974 edo 1975 eko superavit bilakatuko da eta soberago hau USAk Mendebaleko merkatu bizkorretan eta emanko-rreranehalgiko du.

Horrela, USAko ekonomiaren hazkundera barreneko eta kanpoko pilaretan sendotua egongo litzake. Gaurregun orain, USAk zurrera eraman dezake bortxazko politika hau. Baina Europa elkartzat eta indartuz doan heinean, USAren jaurgoa berdintzera etorriko da, eta egungo USA-Europa “elkar-go”, ez al da orduan Europa-USA “etsaigo” bihurtuko?

G. ANSOLA

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Agnaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Rulz Bustillo

ONDARROA

M. Zulalke

BILBAO

Librería Armendáriz
Dr. Arelliza, 50
Librería Azkategui
Cinturera, 4
Librería Bilbafna
Plaza de los Mrtires, 2
Librería Verdes
Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna
Urrera, 34

ABADIANO

J. F. Zubero
S. Prudenziola, 7

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11450
DONOSTIA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbieta, 66

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

IREKIAK IZAN BEHAR...

Zuen baimenez irekitasunaz, zabaltasunaz jardun nahi neuke gaur. Ez neuke nahi aspergarri gertatu. Gai honetaz sarri aski mintzatu ohi da bazterretan eta, kasu, ez guk kanpokoetaz hitzegiñaz, kanpokoek gutaz hitzegiñaz baizik. Azken dato honek garrantzi handia du, zerbaiten adierazgarri bait da; eta horregatik honetaz mintzatzea, jardutea merezi duela usten dut.

Agian zeinek ez du entzun, euskaldunetaz berba egiñaz: «irekiak izan behar, irekiak izan behar...». Galdetu behar genduke geuk non arraiotikan atara duten euskaldunon «itsitasuna». Eta zenbait gauzatan «itsiak» bagina, galdetu behar be, galdetu, zeri ixten deusagun atea eta zergatik. Zergatik zenbait gauzatan bestetan baino gogorrago egiten dugun. Agian horrela gauzak argiago ikusiko gendukez, agian bere mitoren bat jautsiko litzake euskaldunon aldaretatik behin betiko. Agian bere, ikusiko genduke, argitze hau norbaiti ez jakola komeni. Agian bere, euskaldunon itsitasunaren mitoa kanpokoaren artean indar gehiago jarraituko luke.

Duela zenbait urte norbaitek esaten euskun euskaldunoi geure «ghetto»tik urtetea behar beharrezkoa zitzaigula. Honetaz gogoratzen naiz orain egun gitxi urten duen regionalismoari buruz idatzitako liburu batek diñoana irakurtean; liburu horrek be esaten deusku «ghetto»tik eta «provincianismo»tik atara beharra dugula. Liburu horren egillera kanpokoak da. Kanpokoak esatean, esan gura dut ezaugarri guztietarik kanpoko dela, ze badira hemen jaio eta hemen bizi direnak, euskera ikasi be, euskaldunak ez direnak. Azken hauek, funtsean, lehen aipaturiko gizonak egiten dituen planteamenduak egiten dituzte. Irudiz edo itxuraz sokaren bi muturrak badira be, funtsean mutur berbera dela esan daitekegu.

Eta, zer esanik ez, «etxe» hauek «kanpokoek» baino askoz errazago sarten deuskue ziria. Ze hemen bizi direnak askotan «etxe»kotzat jotzen ditugu, nahiz eta beren joereak euskaldunak ez izan.

Geure «itsitasuna» ez deuskue beti izen bardiñaz aurkezten. Ziria errazago, aisago sarterko, kontuan eduki behar dugu be, beste izen estalgarri bat erabiltzeko asko laguntzen deusela. Hala ta guztiz be, bakar batzuk diren bezelaxe agertzen jakuz, diximulatu bage. Eskerrak emon behar be.

Bainan gehienak lehenengo lepotikakoak ditugu. Gaur mitologiaren bidez izango da, bihar ikastola «konkreto» hoiaren behararen bidez, etzi umeekiko pedagogia «askatzale» behararen bidez, eta abar... Eta kalamatrika hauetaz baliatzen direnak, guretzako (ez denontzako, zorigaitzez) ideologia «konkreto», garbi baten ordezkariak badira be, ez dute nahi inondikako ideologiaren ordezkariak beren burua agertu. Hau egitea beharrezkoa jakite, ze marxistatzat jotzen dute beren burua eta, jakina, marxismoa ideologia guztien etsai soraioa da. Bada be bakar bat, bere egitekoa jendea «ideologizatzea» dela esaten duena. Bagenekien hori berak esan baino lehen; aztertzea da noski ze aldetikako ideologia ari den hedatzen.

Ez dugu besterik bage amoa irensten beharrik. Akritiko, post-primario eta euren nahi duten guztia deituko deuskue. Bainan hori guzurrak da, guzur galanta, ze ez gara

akritiko, post-primario eta hoietakoak, dogmakeria hain erraz iresten ez dugun hoietakoak baizik.

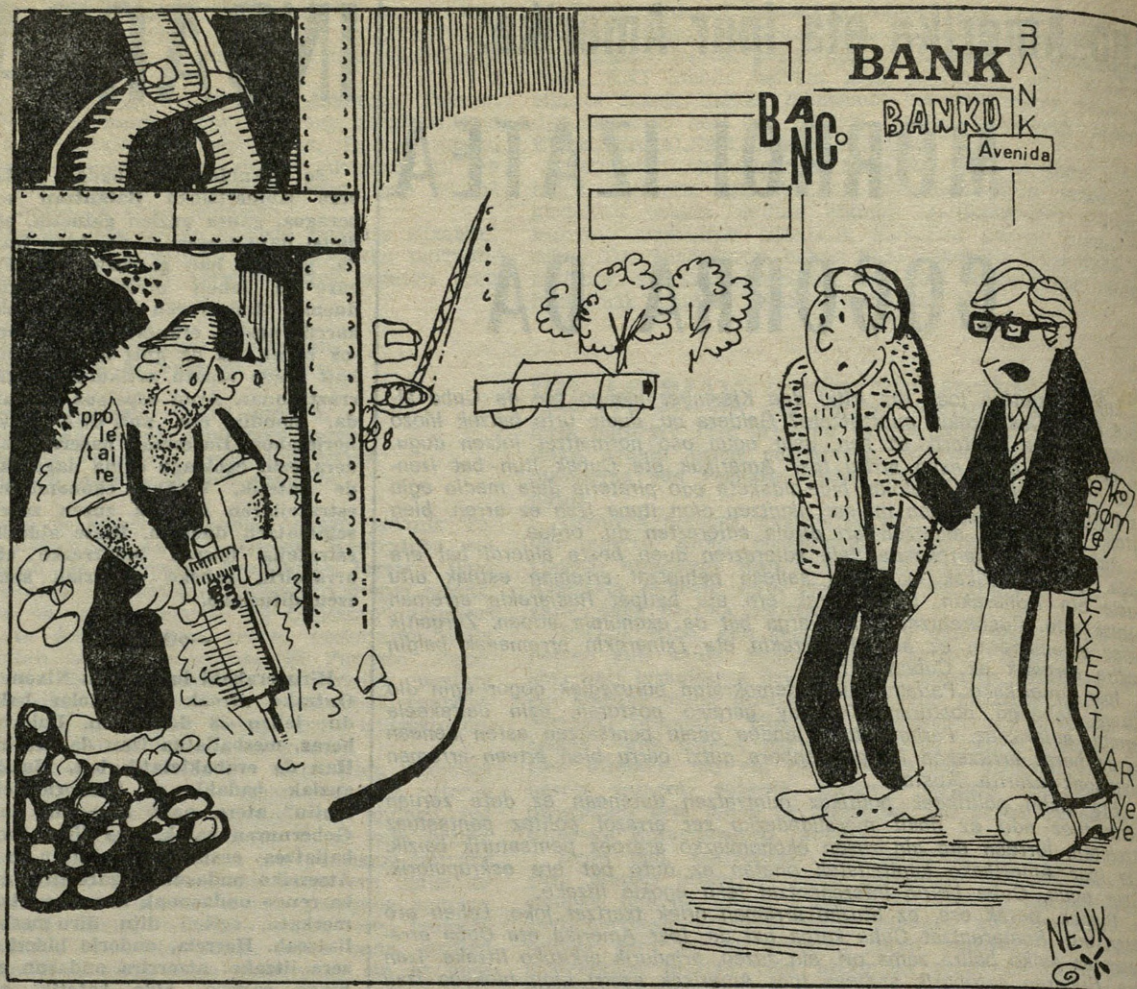
Edereto agertzen euskun Aurtizek kalamatrika hoiaren ostean dagoen dogmakeria. Agian ez jakon asko gustatu norbaiti Aurtizek iñoana. Bai eta berehalaxe aurkeztu deusku, aurkeztu be, Aurtiz personaje akritiko hoietako bat bezela. Ikastolak hil edo biziko egoeran badira be, ez jako hari gustatu ikastoletan eta beste zenbait arlotan «euskaldun izan ala ez izan» leloa defenditutea. Nere ustez ez deusko Aurtizi ondo irakurri. Agian pentsakera akritiko batez hasi jako irakurten, bere pentsakereakide ez dela ondo baino hobeto dakialako. Gainera, oso bitxia iruditzen jat Aurtizek iñoana arestian aipatu dugun lelo hortara gitxitzea eta pentsakerea akritiko baten ordezkariatzat aurkezte. Akritiko eta arrotzago da pentsakerea hori zergatik dagoen ez esatea! Akritiko eta arrotzago da ikastola bere kontextotik, herri-zapalkuntzatik, atarata! Akritiko eta arrotzago da ikastolekiko gure NAHIA «berezko» nahitza jotea, gure kontexto osoa iskutatzu! Nora galdu jakuz ba ikastolak «konkreto» hoiak? Hau kontzientzia kritikoa bada, zilborrik bage jaioa ni!

«Ideologia»-ren kontuak aparteko irazkin bat merezi duela usten dut. Duela gitxi honela idazten zuen baten batek: «Marxismoaz zebait irakurri duenak ba daki, nik eman diodan zentzuaz kanpo, beste bat ere ba duela ideologiak». Azalez behintzat ez dago okerrik, bainan kontuz: hau ziria sarterko beste bide bat izan legike. Ikus daigun mantso-mantso.

Ideologia, gizartearen ikuspegi orokor bat ez izateko tresna bat izan ditek. Gizonek badute, borondate onez, beren planteamenduak eta egintzak itxuragabetezko, deformatzeko joera, beren giza-taldearen interesen arabera.

Bainan ideologiak, bai atzerakoiak bai aurrerakoiak izan ditezke. Lehen atalakoe, gizartearen ezaguera orokor baten kontrakoak dira, ikuspegi orokor horren estalgarritzat erabiltzen dira. Bainan badira be aurrerakoiak: gorantzako giza-talde eta iraultzaile giza-taldeak; garbi dago gorantzako (ascedente) klaseek gizartearen ikuspegi orokor baten kontrako interesak badituztela. Bardin gerta ditekete une historiko baten klase «iraultzaileekin». Esate baterako, Frantziako 1789ko iraultzan Frantziako gorantzako burgesia mota honetako klase «iraultzaile» zen. Azalezko ideologia «iraultzaile» hauek ideologia tenporalak dira; marxismoaz baliatzen badira be, interes atzerakoiak estalgarritzat jotzen dute. Lehen aipaturiko frasea, eta beste batzuk be, jarreara politiko garbi baten estalgarriak besterik ez dira. Jarrera dogmatiko eta stalinistak. Itz batez, inperialistak.

Ez dut luzatuko. Bildur naiz ez ete naizen inguru-minguru ibilli. Oharño bat gehiago bakarrik: Larresorok (eskerrak emon behar

deutsaguz Larresorori azkenean herriak dituen zenbait egiazko arazoetaz arduratzen delako) eta beste askok, ganorabako «ireki» hoiak «ultraezkertiarak» deitzen deusee. Ez jat oso zehatz iruditen, ze ez dira ezkertiarak, eskuindarrak baizik. Bestealdetik ez jat ondo iruditzen beren jokoan jaustea. Urliak, sandiak eta berendiak kristorenak esan dituela, ba itzi bakean! (ho-

nek ez du esan gura noizik behin kontrako idazlan baten beharrik ez dagoenik). Bainan ez dugu beren esanetara egon beharrik. Hortarako dagoz eta. Ez emon, faborez, dauken baino garrantzirik gehiago. Eta amaituteko, ea noiz bota behar dugun paper— zizkutara «itsitasuna»-ren mitoa. Ze badugu geure supazter-sua zaintzeko eskubide oso-osorik. Bai eta gure etxe

atea irekitzeko be; bainan jakin daigun, jakin, noiz, nola, zeri eta nori ireki behar. Historian zehar nahiko gixajo eta tolesbakoak izan garelako, zorigaitzez. Zorigaitzez diñot, ez denok aho batez negarrez hasi daigun, jarrian-jarri egiñaz behin betiko geure supazter-sua ondo gordeten ikasi daigun baizik.

JON SABANDOKOA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifiek:

Etxekoa 65 19 60

Landolakoa 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkifiek:

Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

zuretzat etxea ZARAUTZEN

sarrera

50.000 pezetan

ordainketarako
erreztasun osoz

- San Pelayo auzoan
- 560.000 pezetan etxe-bizitza
- Erabat bukatuak ditugu

Bear duzun informazio edo argitasuna:

- Asteartean, arratsaldeko 4-6,30 an
- Ostegun goizean 10-13 an
- Eta Donostiako ofizinetan edozein momentutan

CSC

CONSTRUCTORA SOCIAL GUIPUZCOANA
AUZO-EGINTZA

Prim Kalean, 14-2 garrenean
Urrutizkifiek 426906-429942
DONOSTIA

Publicidad Autorizada n.º 75

ECHABE

ETXABEAREN
Mueble - Etxea

Fuero'n Enparantza

Urrutizkifiek: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

LIBURUAK

Martin Ugalde edo
Idazle - Zirrara (I)

Gertatzen da: Idazle bat ezagutu eta gero irakurri duzunaren egilea ez diozu ezagutzen duzunari lotzen. Honek alderdi okerrik balu, egilea ez dela bere obra bat egin ikustea litzake. Baina ez uste; Martinengan ez dago horrelako arriskurik. Martinen barne-muinetako bizitza sakonegia, biziegia, ausartegia da idatzitakoan ez murgiltzeko. Lehendabiziko itxura... Bai, hala da, lehen ikusaldian Martin gizon on, jator bat zaigu. Besterik ez. Ez ote da posible gure herri desmitifikatu (?) honetan on eta jator izatea nahiko? Cosas veredes mio Cid.

NOREN ERRU?

Gauzak garbiak dira.

Bost puntutan banatuko ditut eta amaikatxo balirateke!

Lehen puntua: Martin Ugalde periodista da. Nork ez ditu ezagutzen Martinek orain urte batzuek ZERUKO ARGIA honetako azken orrialdeetan idatzi zituen elkarrizketa argiak? Ausartak benetan Martinen lanak, gorabehera asko zituen —eta dituen— H haretaz. Baina Martinek badu bizitza luzea —eta oraino dezala luzea—, periodismo hauzietan. Venezuelan egin zen eta Venezuelak ezagutzen du. Eta Alemaniak ezagutzen du bere lana. Eta Britainia Handiak, eta Frantziak eta Hegoamerika luze sakonak.

Euskal Herriak ez nunbait. Eta ez da Martinen errua.

Liburu batetan argitaratua du «Imágenes de la Semana Santa» kroniken bilduma. Periodiko baten zuzendari ere izana da. Galdak dizaitela Venezuelatik datorren nornahiri nor den Martin.

Cid, badituzu lan hauek ere ikusten!

Bigarren puntua: Martin ipuin egile da. Geroko lantxoetan finkatuko naiz bere ipuingintzan, baina ez dut geroaren gerorako luzatu nahi zera esatea: Martin Ugalderen ipuingintza harrigarria da. Harrigarria du sena. Nola —eta ezinezkoa dut oraindik egia denik sinistea— lezake euskaldun batek beste herri bateko, Venezuelako giroa, haize telurikoa bereganatu eta... adieraz? Gizonaren eguneroko aspergarri eta aberatsaren ikusmira lasai edo haserretua, sakon edo azkarra, fin edo zakarra da Martinen ipuingintza.

Hirugarren puntua: Martinek liburu bat argitaratu behar du Barral inprimategian, eta serioa, oso serioa da inprimategi hori, eta munduko idazle famatuena, munstroen inprimategi da Barral hori. Eta Martinen liburuaren izena «Las brujas de Sorjin» da eta Euskal Herria da Sorjin delako hori eta bere dehadar guziak honetara zuzentzen... Beno, utz dizaiogun alferrikako hitz jarioari. Irakurria dut nobela eta badakit pauso berri bat markatuko duela nobelagintzan, bide berri bat urratu duela Martinek. Izan ere, Martinen maisutza ez da nolanahikoa. Teknika berri eta orijinal bat darabilki pertsonaje baten barne-mundutik beste pertsonaje baten barne-mundura igarotzerakoan eta nobela sikolojikoak amaitu zela esaten ari garen une honetan, era berri bat ireki lezake Martinek introspezio lanetan. Badaezpada ere, eta haria galduaz, «berria» eta «orijinala» adjetiboak ez dira berdinak. Zenbat gauza berri gure herrian orijinaltasun falta ikaragarrikoak! Eta orain, arren, erts ezazute hariaren parentesia.

Laugarren puntua: Martinek baditu beste bi liburu ere eta hauek euskeraz. Ipuin bilduma bat «Itzalleak» izenekoa eta «Ama gaxo dago» antzerkia 1961 eta 1963an argitaratuak. Orain bada editorial bat beste ipuin-bilduma bat argitaratzeko asmotan. «Itsasoa ur-bazter luzea da». Bere garaian, denon eskuetan dukegunean, jardunen gara berriro.

Bosgarren puntua: Noren erru ote Martin itsaso ur-bazter luze horretan ahaztutzea? Martin hor dago bere Ondarrabiako etxean, lana egiteko purrukatzen dago, ari purrukatzen ari da lanean. Badakit beste liburu bat ere moldatzen ari dela Euskal Herriko zenbait gizon haundik —haundi adjetiboa ez da behin ere mitifikazio egia denean— azaldu tako iritz, kezka eta... itxaropenekin.

Nork ote du errua?

Bere ipuin-liburu baten izenburuarekin erantzuten dut:

ENBATAREN ESKU LUZEK.

ANJEL LERTXUNDI

ZINTZOAK ESKUINEAN
ETA GAIZTOAK EZKERREAN!

Bainan, Ifar-Amerikarrak
ezkerrean gelditzen
dituk...?

Amh

FRANTSES SYMBOLISTAK

Puvis de Chavannes
eta Euskal Pintura

1.—ERAKUSKETA BAT DELA ETA.

Negu garai honetan, ohi denez, Barcelona erakusketa ederrak eskaintzen ari zaigu. Barcelonan, Mediterraneoko girokoa denez, negurik izaten ez bada ere, aurtan —dio Jose Pla idazle katalanak— bada, ez baita atertu.

Euriak arrunt izutzen ditu katalanak. Eta erakusketa hori ikusi ere, euria ari zuen egun batez ikusi nuen, hiri handi honetan euria egiten duen egun harrigarri eta bakan horietako batez. Museoko lorategian, gazte bat kazeta irakurtzen ari zen. Aitzinean, Llimona eskultorearen neskatza biluzirik zuen, loratan zeuden laranja-ondoan eta zeru ilunaren pean pareja bat solasean eta musuka, auto baten atearren arrimuan. Museoren barnean, gazte jende asko, unibertsarioak batik bat, hippi apainak eta... artista symbolisten koadro ugari, noski.

Barcelonako Arte Modernoaren Museoa izan da nazioarteko erakusketa hau egin den tokia. Frantziako Kultur Ministerioak eraturiko erakusketan antologikoa izan da. XIX mende azkenean izan zen eta symbolismo deritzan estetik-haro horretako pinturak eta dibujak ikus daitezke erakusketa horretan.

Erakusketa arras ongi zegoen muntatua kartelbiderakustaila, autore eta fetxak eta obrek behar zuten toki aproposena zutelarik —halakoak baitira berriro berria den arte modernoaren museoak salak—. Nik Puvis de Chavannes ikusi nahi nuen, hauxe izan baita symbolist autoreetan hoberenetakoa eta 1895-1935 arteko Euskal Pinturaren oinarrietariko bat. Honegatik sartu nintzen areto hartan, ikuskizun harrigarriren bat behatu nahiez. Horregatik pentsatu dut ene iduripenak adieraztea.

2. PUVIS DE CHAVANNES, BIDE BAT, KONDAIRA BAT.

Zenbait urte dela, pintura seriozki ikasten hasi nintzenean, Puvis de Chavannes buruz zenbait aipamen eta hark Euskal Pinturan zuen eraginaz zenbait erreferentzia aurkitu nuen. Juan de la Encina eta Llanos Gorostizaz ari naiz. Honek haren bizitza azterkatzerat eta haren obra ezagutzerat eraman ninduen. Jose de Artetche gure artxibero handiari eskatu nion haren berri, baina ezin izan zidan deus eman. Juan de la Encinaren obra, kankailuren batek eraman zuen Bibliotekatik eta... horra non, egun batez, Baionako Pierre Bonard-en Museoan Puvis-en mural bat edireiten dudan. Sakonki ikasi nuen, baina ez nuen nahi aina lortu. Ez zuten deus askorik esaten hartaz arte-hiztegiek. Haatik, frantses Symbolismoaren erakusketa honetan aurkitu dut haren obra, eta bizitza:

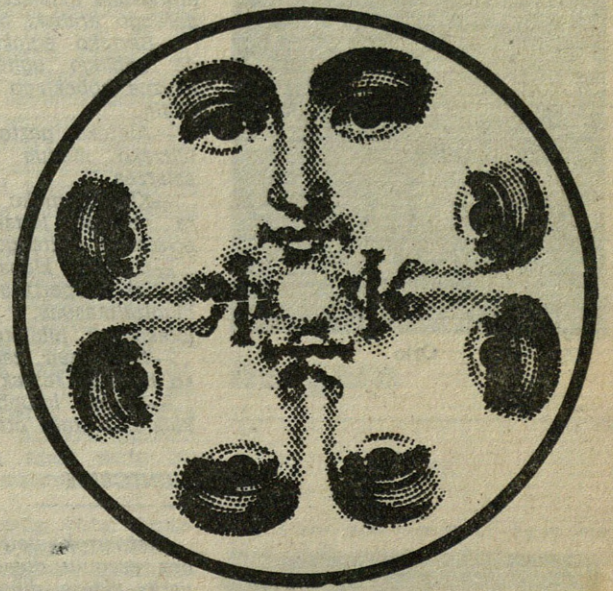
Lyon-en jaio zen 1824ean, pintur-tradizio handiko hirian eta Parisen hil zen 1898an. Meatzetako ingeniario zuen aita. Eritasun batek gatik, Italiara joan zen 1847an, eta 1848an erabaki zuen, Frantziara, pintore izateko. Henri Scheffer, Delacroix, eta Couture izan zituen maisu. Muralen ederrean Chasserico izan zuen. Arteko askotatik bota zuten arren, Pigalle enparantzan estudio bat ipini zuen, Cantacuzene printza izan zuen modelo; honekin ezkonduko da 1897an, hil aurreko urtean.

Geroztik hasi zitzaizkion garaitzak. Baina haren figura beti izan da eztabaidakoa. Aburuak pintatzen zituela salatzen zioten baina haren artea ez da intelektuala. Ez zuen nehoiz symbolista izan nahi izan. Haren helburua hauxe izan zen: «ahalik eta gehien esan, ahalik eta hitz guttienez». Horretatik, symbolista gazteek bere eredu hartu zuten. Eta hormetan esegiriko oihaletan pintatzen hasi zen. Baina gero rako geratu diren koadroak, koadro txikiak izan dira: «Itxaropena», «Arrantzale gaixoa»... 1895.n kritikak baretu egin ziren eta otortu handi bat antolatu zitoten. Haren heriotzakoan, hileta handiak jo ziren.

Haren obraz esan dezaket, garbiak, bareak eta gogoan erabiliak direla. Marra oso fina eta haren obra handietan kolore ilunak ditu osatuenak: grisak, urdinak, berdeak eta marroiak. Argia iraitzia. Berez-kuntza guzi hauek, zerikusi handia dute 35.ko Euskal Pinturarekin.

Haren obretan ez da bitxiz beteriko jainkosarik ikusten, oihal zuriz jantzirik alegoriak baizik. Seurat, Gaudin eta Rodin-ek zuen miratu haren obra eta, batik bat, geroztiko surrealistek, modernistek eta hippiek. Puvis-ek Erromantizismoa eta Surrealismoxa bateratu zituen. Poetikoa, gai bat duena eta apaingarria du obra. Egundorokoaren iduria. Ez zuen kopiatzen, errealtatea adierazi baizik. Bere ideiak emateko erabiltzen dituen symboloek osatzen dute haren mintzaera, dio Henriel Heine 1931.ean. Kopiatu baino soma arazi egin ohi du, esan zuen Roger Marx-ek 1895.n. Eta Puvis de Chavanne berak honela zion: «Aburu argi ororentzako dago adierazten dituen pentsamendu plastiko bat».

XIX mendeko zientzi-prozesorearen krisiaz geroz, «Ametsaren eskubideak» pentsatzen hasi zen. Gizarteko gertakizunen kopiaetaren kontra eta naturalearen garixoak kopiatze hutsaren kontra altxa ziren artistak. Artistek baztertu egiten dute naturaleza, paisaje soila bederen, impresionistek zioten bezala

Surrealistak, modernistak eta hippiak, Sinbolismoan dauzkate bere sustraiak.

eta naturaleza berri bat dute sortzen, sentitzen dutena. Egiazkoa ez da, horien ustetan, materiala bakarrik, sentitzen dena ere orobat. Honegatik kezkatzen ditu filosofiak eta literaturak. Ahaleginak eginen dituzte symbolistek egun oroko errealtate isil, magiko eta erlijiosoraino heltzeko.

Ez nau, hortaz, harritu Puvis de Chavannek Zu-logaren paletan influentziarik ez ikusteak, Aurelio Artetarenean ikus daiteken bezala. Artetak, Puvis hilda 4 urtez geroztik ezagutu baitzuen haren obra, zirrara handia hartu zuen haren obra gizakoi amorratua «Arrantzale gizaxoa» ikustean. Horrela, «Itsasoaan galduak» obrak, haren halako antzak ditu: kolore gris-berdeskak, eskuen jarrera, aurpegi minduaren keinua eta pintura ezarteko tankera bera ere. Halaber esanen nuke nik «Bañistak» ospetsuari buruz, oso bat baitator (sortze sentiduan, ez imitatze hutsez) «Ludus pro gratia» edota «Gazteak itsas ertzean» obretan Puvis de Chavannek dituen giza-ema-kume ereduak. Biak bat datoz marren fintasunean, gris-berdesken gametan, eta gizonaren halako berriztatze primitibista bat, arrazaren bidez. Egia esan, gaiak ez ziren gauza handia gure sozialistarentzat, baina mundu esankor, berri eta zorrotz bat, bederen, jasotzen zuten. Parisko egonaldia ondoren, Bilbaora itzuli zenean, familia behartsuen iduri errealtate ematen hasi zitzaigun eta Bizkaia dinamika, soil eta italianizante samar zen bat aurrera atera zuten gizon mardulen kantak eskaintzen.

Zenbat horrelako gauza ez ote zait batera etortzen, errelazio paradigmatico batetan, burura, haren obra ikustean! Aski bedi apunte synkroniko hauekin. Beste gainontzekoa badakizueke. Artetak bere ondorengo pintoreetan eta egungoetan ere dukeen eragina ezaguna da guziz. Iturriak nituen nik nahi jakin eta haren bila pixka bat azterkatzeak gure kondairaren zenbait gauza argi ditzaguke.

3. BESTE SYMBOLIST BIDEAK.

Puvis de Chavanne-ren obra bikainen artean, ikus ahal ukan genuen Gustave Moreau harrigarri eta nabarmenaren zenbait lan. Kolorez bete mundua eta irudi klasiko egina, Oscar Wilde-ren mentalidadetik oso hurbil ikusi genuen.

Odilon Redon-en obrak ere bai, Alan Poe-ren ipuinak ilustratzeko egin marrazkiak eta ongi osaturiko eta sensibilitate handiz egindako fantasiak. Paul Gauguin-en zenbait antzezki, naturalezara itzultzeko joera, sensualitatea eta primitibismo horditzaile bat ageri duelarik. Maurece Denis-ek mundu erlijioso berri bat eskaintzen zigun eta Aristides Maillol-ek kolorez eta marrazki onez egin komposizioak.

Hitz batez, erakusketa ona, eta denetarik ikus ahal ukan genuen. Tamala Puvis-en beste oihal batzu ikus ezina! Handiegiak izaki ekarri ahal ukaiteko. Baina arte kontutan, ikusten hastea da hoberena, gainontzekoa egun oro egin daiteke.

EDORTA KORTADI

* Symbolismo frantsesa. Barcelonako Arte Modernoaren Museoa 72-73ko ABENDUA-URTARRILA.

aiete

JAIOITZA

Arantxa Aldasorok, ikastolako an-
dereñoetako batek alaba bat izan
du, familiako lehen kimua. IZARO
jarri diote izena. Zorionak! eta ea
uzten dizuen gauetan lo egiten...

EZI-TOKI

Otsailaren 17an, Ezi-toki delako
klub kulturalako gazteek bilera
egin zuten, klubaren martxa eta
etorkizuna aztertze asmoz. On-
dorengo erabaki hau hartu ziren:

—Bertako eginkizunen zabalkun-
de gehiago egitea hauzko-mallan,
hauzko hobekialgo informatua egon
dadin.

—Aieteko gazte guztiak bertan
biltzeko modua lortzen gehiago
salatzea.

—Klub barneko gobernuan ardu-
ra gehiago jartzea eta karguen
erreleboa gazteagoei ematea.

—Delako klubaren ekintza-alor
guztiak suspertzea, hala nola men-
digoizaletasuna, kultura-salakarak,
jolasalaiak, biblioteka etab.

—Maiatzean izango diren hauzo-
ko urrengo festak antolatzea.

—Zenbait larunbatetan kluba txu-
kundu, pintatu eta egokitzea.

MUNTOBIDE

Aietearrok, beti Muntobide ize-
nez ezagutu dugu Muntotik semi-
nario aldera dihoan bidea. Orain,
eta ez dakigu zergatik, Aiumamen-
tuak Paseo Dr. Marañón izena jarri
nahi dio. Muinak berotu arren, ezin
dugu bada guk ikusi zer interes
dudukan guretzat betiko izen doto-
era negargarrian aurkitzen da. Ber-
rea eta atsegina kendu eta bere
ordez kanpotar batena jartzeak. Ho-
ri aski ez delarik, Muntobide ego-
tan bi auto gurutzatzeko, bata gel-
dirik egon beharra du. Zer esan
orain erruz pasatzen hasi diren
kamioietako bat parean suertatuz
gero? Bildur gera ixtripuz hildako-
ren bat noiz-nahi izango dugunaz.
Zergatik ez ditu hartzen Aiumamen-
tuak oraintxe bertan beharrezko
neurriak? Minutuero-minutuero per-
tsona asko pasatzen da bertatik
eta askotan bi, hiru eta lau ume-
rekin, ikastolara dihoaztenak adibi-
dez. Badakigu bihar edo etzi Mun-
tobide zabaldua eta egokitua izan-
go dela, baina gure galdera zera
da, ea zergatik ez den honaz gero
hori guztia egina... Autobusak ezin
dira bertatik pasa. Beraz, umeek,
oinez pasa behar dute alderik al-
de. Zenbait ordutan Donostiatik pa-
satzerik ez duten kamioiak ere
Muntobidetik pasatzen dira... Guk,
hestuasun guztitan, lehenbaitlehen
zabaldua eta egokitua izan dedila
eskatzen dugu. Gainera, badakigu
hortarako obrak behin baino gehi-
agotan subastatuak izan direla
eta baita enpresaren batek hartuak
ere. Gero, ordea, obrak baztertuak
izan dira eta guk eztaikigu zerga-
tik. Halere, norbaitek jakingo du.
Azken soluzioa lortu arte, be-
har bada, beste hau izan daiteke
egokiena. Pasai Donibanen bezala
semaforoak jartzea. Soluziobidea
daukanak interesa jar dezala eska-
tzen dugu, nahi (eta behar) dugu-
nok ezin dugunez gero...

TXERTUBI

elgoibar

ELGOIBARKO IZARRA

Ikastolaren ardura duen elkarte
hau 500 haur eta 1000 bazkide bai-
no gehiagorekin ari zaigu lanean.
Ez da ahuntzaren gauerdiko ez-
tula. Elgoibarko IZARRAK, urta-
rrilaren 30ean ospatu zuen bere
urteroko Batzar Nagusia. Bertan
Juan Jose Araolaza izendatu zen
lehendakari bezala eta Manolo Za-
bala ordezkari. Eskerrak bere kar-
gautzi duen Luis Bilbao lehenda-
kari prestuari.

ALFABETATZEA

Euskaraz jakinik irakurri eta
idazten ikasi nahi dutenentzat al-

fabetatze saio bat eratu du Elgoi-
barko IZARRAK Euskaltzaindi-
aren babespean. Horretaz gain eus-
kara kurso bat ere bai euskara ika-
si nahi dutenentzat. Elgoibartar
denek txalotzen duten ekintza. Ho-
netaz zerbait gehiago esango dugu
urrungo batetean.

GARATETARRAK

Gotzon eta Erroman. Amaitu da
marxismoa eta komunismoari bu-
ruz bi anaia elgoibartar hauek
eman duten jakintza haroa. Jen-
dak neurri politetan erantzun dio
ikastaldi honi.

"OPERACION PAPEL" ETA AUBIXA BASERRIA

Ikastolaren beharretarako eta
bereziki Aubixa baserria gertutze-
ko behar den diru-laguntza esku-
ratzeko, "operación papel" dela-
koari eman zaio hasera Elgoiba-
rren. Paper biltzea ostiralero egin-
go da, arratsaldeko zazpitan. Kar-
toi, periodiku, errebista eta paper
orok balioko du. Biltzea berriz ba-
sura biltzea bezala egingo da. Pa-
keteak kale kantoira, portale au-
rrera ateratzea erregutzen da. Go-
goz eta gogotik ekin dio "Aubixa"
baserriko komisarioak, baserri pre-
statzeari. Denok dakigunez, ika-
stolako umeekin udaleku batzu ger-
tutzeko hartu zuen Elgoibarko
IZARRAK baserri hau. Larunbat-
igande eta udako zenbait egune-
tan han ikusiko ditugu Aubixan
gure umeak beren oporretako egun
batzu igarotzen.

ONGARRI

Badirudi neguko hotzak ekintza
kulturalen epeltasun eta berotasu-
nean murkiltzen gaituela. Elkarte
eta soziedade guztiak azal-berritzen
dabilzkigu urte berriaren haro ho-
netan. Urteroko batzarra, lehen-
dakari hautatzeak tab.

ONGARRI, kultura alorrean mu-
gitzen den Elgoibarko elkarte bat
dugu. Zenbait ekintza eta ikastal-
di, konferentziak tab. eskeintzen di-
gu urtean zehar. Egin diren URRU-
ZUNO jai hauk ere berari zor diz-
kiogu hein batetean. ONGARRI,
otsailaren 13an, asteartez, ospatu
zuen bere urteroko batzarra. Gau-
za batzuen artean lehendakari be-
rria ere izendatu zen. Luis Ulazia
zenari Antonio Irigoienek jarrai-
tuko dio bere karguan. Hala bedi
ONGARRI eta Elgoibarren one-
tan.

BIBLIOTEKA

Elgoibarko elkarteetako ordezkari
batzuek biblioteka gaiari erant-
zun nahirik, bilera batzu egiten
hasiak ditugu. Agian gure biblio-
tekek badu mugimendu eta bizi-
tasun berri baten premiarik. No-
lanahi ere komisio bat egitea arras
interesgarri da arazo honi erant-
zun egoki bat ematearren.

P.M. URRUZUNO, IRAKAS- KINTZA KOPERATIBA

Elogobarko IZARRAkoak irakas-
kintza koperatiba bat sortzekotan
ari zaizkigu. Ikastolaren lege alder-
diari erantzun bat ematea da
hauen asmoa. Dagoeneko pauso
batzu badituzte emanik eta esta-
tuto batzu eratze bidea egin du-
te. Koperatiba honi Pedro Migel
Urruzuno koperatiba deritzake, El-
goibarko euskal idazlearen oroiga-
rri.

Etxe-petar-peko

arrasate

LANKIDE BATI

Oraingoan ezin gara Kronikalari
barren-hutsak izan, orain bihotzak
bait dio.

Zeinek pentsa, egun batzuk di-
rela, irakasle trebe eta burruka-
lari hintzen horrek, sortze-etsaien
indar izkutuen menpean erori eta
hemendik betiko alde egingo hua-
la? Oraingoan ere kukuak makur
jo zigen.

Bainan hago ziur. Askok deusez-

tatu nahi izan arren guk zalan-
tzarik ez dinagu hire langile eta
urduritasunaz, eta hemen, eta nun
nahi, lan egiten duenak din balio,
nahiz eta beste bidetatik zehar
jarraile itsu gehiago egin izan
ahal.

Halabear zoritxarrekoak egingo
din hik txertaturiko mentua ximel-
du, hago ziur.

Maskelu taldeak -2-
Arrasaten Otsailak, 19

pasai donibane

ASTILLEROS

«Astilleros Luzuriaga» lantegiko
langileak, langileak, grebako edo
huelgako hirugarren astean sartu
dira, lerro hauek idazten ditugun
sasoiari behintzat. Goizean-goiz lan-
tegira abiatzen badira, berehala
etxeratzeko izaten da. Lanuzte hauk
direla-eta, 40 despido eskutitzak
zabaldututze nagusiek langileen
arte. Ez dago elkarriketarik. Na-
gusiek eta langileek beren alder-
diari eusten diote, hots, langile des-
pedituak laneratzeko ez diren bitar-
tean, ez omen dira hasiko, diote
langileek; nagusiek berriz, lanera-
ko bidean jarri arte, eskatzen di-
tuzten baldintzak edo kondizioak
ez omen dituzte onartuko.

PYSBE

PYSBEK bi lantegi ditu: bata, Ga-
lician (Ferrolen), Euskalerrian (Pa-
sai Donibanen) bestea. Ferroleko
lantegiak, 400 langile gutxi gora
behera ditu.

Lantegiko agintariak Ferrolen izan
dira, horko langile arduradunekin
bilduaz. Lantegiko ekonomiaren ma-
kaltasuna eta larritasuna adierazi
ondoren, lantegia desegiteko eta
ixteko erabakia hartu zutela esan
zieten. Hortarako, ahalik eta azka-
rren, beren egoera edo situazio la-
rria Probintziako Agintaritzaren au-
rrean azalduko zutela; era hortan,
zeharo ixteko baimena lor deza-
ten.

Langileen arduradunek, situazio
honetara iritxi baino lehen (erabat
ixteko alegia), kooperatibaren bihur-
tze gogo bizia agertu zuten. PYS-
BEko agintaritzak, ontzaz hartu
zuen arduradunen proposamen hau
eta sendo aztertuko zutela hitze-
man zien.

MENDIZALEAK

Datorren igandean, Martxoaren
11an, ITSAS-MENDIko mendizaleak,
ibilaldi dotorea antolatu digute, hau
da, Belate-Saioa-Lanz. Azkeneko he-
rri honetako ihauteriak ikusteko as-
moz. Joan nahi duzenok, eman
zaizkiezue zuen izen-deiturak Itsas-
-Mendikoel.

Iñalurretak

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkidea: 41 20 05

DONOSTIA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GALAK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEZ (Vitoria)

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea,
Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin,
Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero,
Kadreitza, Andosilla ta Noain-Berriain.

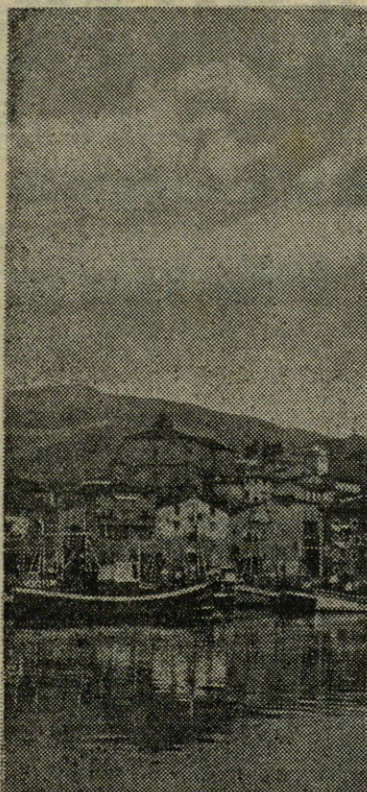
Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rocha-
pea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin,
Otxagabia, Karkar Olazaguti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero,
Cadreitza, Andosilla y Noain-Berriain.

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

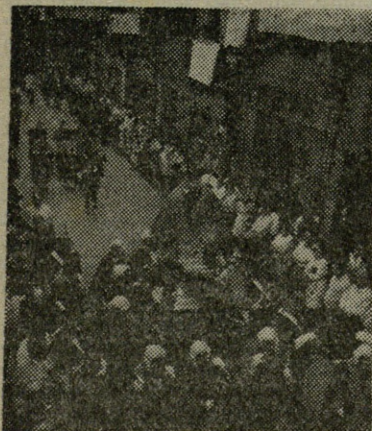
Getaia, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

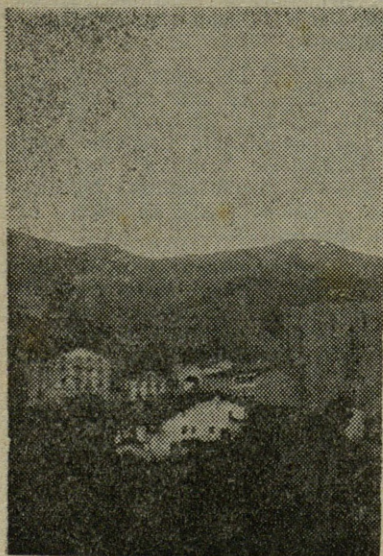
Orlio

Estibaliz

Iruña

Alkiza

andoain

ETXEBERRIETA ahortzi dugu: Fot- bal zelaiaren izaten diren jolas aldiak izango ez balira, Etxeberrieta ba- danik ere ez ginake oharituko. Ijito alderri bat balitzan utzia daukate: espaloi berria egin zanez geroz, ez da han ezer berririk egin edo nabaitzen. Direla hogeit urte edo egin ziren etxeak egin ondoren, ez da deus onuragarririk egin. Zergatik? Gai honi erantzuna ema- ten hasiaz gero, orri luzeak eta zabalak beteko genituzke eta agian okerren bat edo mingarrien bat ipi- niko genuke eta bestela ere na- hiko behazun eta kirats badabila haizean zabaldurik, guk txoko otzan hontatik usain txarrarik zabal- ga-be.

Baina nik deritzana agertzea bi- dezkoa danez gero, hor dihoaz nire iritzia ahulak. Etxeberrietan. Txitibar basetxea egon beharrean, Sagarmendi basetxea egin izan balitz, Etxeberrieta ez litzake «etxe-zahar- eta» izango: izenak erantsirik da- ramana agerian azalduko litzake. ETXEBERRIETA iztak, ETXE-BERRI- TOKIA esan nahi du. Orain ehun urte, hala izango zen, baina orain UDALETXEAK egin lezakeen gauza- rik egokiena, izena idatzi dudanez, ETXE-ZAHAR-ETA ipintzea izango litzake egokien.

Direla urte batzuk, herri berria hor egin behar omen zuten baina asmo haiek aldatu egin zituzten eta etxeak egite hori beste tokietara eramane zuten eta baitipat Sagarmendi eta hilferri ingurura. Txitibar aldean, bidezabalaren bi alderdiaren dauden lur ordekak, etziran nun- bait egokiak etxeak egiteko: gai- lurretan, malkarretan, sakonetan egi- tea bidezkoagoa zeritzaten eta ho- rrela egin dute. Etxeberrietari noiz iritxiko zaio bere garaia? Gizaldi edo mende hontan ez behintzat: hurrengo gizaldiak ezagutuko du ETXE-BERRI-ETA, guk ez dugu eza- gutuko, noski.

Ubiluts-Torrea ere botatzea di- joazela diote: bidezabal berria egin behar dutela edo eta garai batean «Jauntxo»ena izan zan dorre-etxea baldioa. Zenbat urte dituen, ziur ziur ez dakit, baina oker handirik gabe, bostehunen bat urte izango dituzte etxe horren oinarriak. Garai bateko «Jauntxoak» han biziko zi- ren harro-harro, bere inguruan zi- tuzten gizaki guziak mendean har- tu nahiean: haiek aspaldi hil ziren. Hala eta guztiaz ere, etxe hortako armarriak, diotenez, honela dio, er- deraz, «MAS VALE PAZ» eta bi esku elkarri emanik ageri dira.

Garai haletan nunbait etziren gu- ztiak guda zaleak, pake zaleak ere baziren. Dena dela, etxe handi ho- ri badoa: Euskalerriko etxeak ba- dute bere egitura berezia eta etxe- dorre horrek badu berea, gurea: Berrozpe, Jauregi, Bazkardo, Aze- lain, Sagarmendi eta gehiago ere badira. Honek oraindik hor daude, zutik: hau badoa. Hurrengoa zein ote?

Taldeko BINGEN

mutriku

ITZALDIK

JAUAko elkartearen, kultura sai- lleko gazteak eratuta, goren-goren- eko izketaldi jakingarriak entzunak ditugu. Aurreko astean, Benito An- sola apaiz jaunak, SEXO galez, egundoko izketaldi bikainak eman zituztuen. Oraingoa: Karlos Juarez, sendagileak, LIZUNKERIZKO GAI- TZAK gai arturik.

Bai bat, nola bestea, biak, oso argi eta jakituriaz beterik azaldu ziren, izketaldiaren muin eta sus- trair guziak, zuzen eta zeatz azal- duaz, guztiek erraz uler zezaten. Itzaldi ederrak benetan. Beren itzaldi sakonak, entzule guztien go- gozko izan zirela, zalantzarik ez dugu. Zorionak kultura sailleko era- tzailleak.

ARRANTZALEAK

Neguko egoera luzearen ondoren, gure erritar arrantzaleak itsas za- balera atearak dira zerbitu arran- tzatzeko asmoz, baiña beldur naiz, atara ziren bezifit utsal ez ote di-

ren biurtuko. Aspaldi ontan bai di- rudi, Kantauri itsasbazterra urri- tzen edo zekentzen ari dela. Dena dela, itsasgiro on, eta arrantza aundiak ekar ditzatela opa diegu.

MUTRIKUAR ANTZEZLARIK ZIZURKILEN

Otsailaren 17an Zizurkilko Ikas- tola aretoan GOIZEKO IZARRAKO antzezlari trebeek, bi eman-alditan antzeztu zuten, arratsaldean eta gauean, APAIZ LANGILLE ETA GI- ZON aurkezturik. Guziek ondo bai- ño obeto lan egin zuten, bakoitzak bere eginbearrak zuzen beteaz. Txal- logarria da antzezlari talde onen jokabide bikaina. Oraingo bidez tal- de on eta aukera-aukerakoa osa- tzeko bidean dihoaztela derizkiot. Aurrera gazteok!

EZKON DEITAN

Ezkon-deletan arkitzen dira, Mi- kel Petxerean (Pau, Frantzikoa) Ma- ria Regina Demiguel Lezertuarekin. Luken Okandazana Badiola (On- darrokoa) Maria Luisa Berriozabal- goitia Olariagarekin. Zorionak, eta zoriontsuak izan ditzela opa diegu.

ANDONEGI

bilbao

BILINGUISMOAREN INGURUAN

Z. A. honetan bertan adierazi zen bezala, Euskal Kultur Minte- giak antolatuturik, bi hitzaldi eman dira Deustuko Unibertsitatean bi- linguismoaren inguruan. Joseba INTXAUSTI bilinguismoaren ara- zoa psikologiaren aldetik aztertzen saiatu zen. Euskaraz izan zen, eta, dirudienez, zenbaiten adimendura- ko zail xamar gertatu omen zen. Ea horrela euskara lantzeri be- hartzen ditugun geure buruak! Bigarren hitzaldia J. URRUTIA irakasleak eman zigun. Honek lege aldetiko gorabeherak aztertu zi- tuen. Gaia, interesgarria oso, eta ezagutzea komeni zaiguna. Norbai- tek esan dezake legeak oso politak izan ohi direla teoriak, baina prak- tikara eramaterakoan egiten dute- la huts. Egia izango da, baina hala ta guztiz, ezin uka interes haun- diko gaia dugula hau. Horregatik, hitzaldi honetara ere jendea erruz etorri zen.

Bi hitzaldiok izan duten harre- ra onak adierazten duena zera da: jendeak atsegin duela gaia: bai pedagogia aldetik, bai soziologia aldetik eta edozein aldetatik. Be- raz, azterketa sakon baten behar- rean gara. Honek, behar bada, Euskal Kultur Mintegiko langile purruratu horiek bultzatu egingo ditu hurrengo urtean gai honi be- roni sakontasun eta zabalera haun- diagoko hitzaldi sail bat eskein- tzeri. Honela espero dugu.

BILINGUISMOA ETA BILBO- KO HOJA DEL LUNES

Euskaldunok —Bizkaia aldetik gabilztanok batikipat— ez dugu poz haundiegirik izaten Bilbon argita- ratzen diren hizperringiekin. Ba- tek zerbitu ateratzen du «Egunon amigos» izenburu bitxiaren itzal- pean (izenburuak berak bilinguis- moa ederki baino ederkiago adie- razten digularik). Baina sail ho- rren pobretasuna ikara emateko modukoa da. Besterik ez dugu ikus- ten hemen, noizean behin azaltzen den eskela horietakoren bat kon- tutan ez badugu hartzen behin- tzat.

Baina hau dena egia izanik, poz- garria izan zitzaidan Otsailaren 19ko Hoja del Lunes delako kaze- tak bilinguismoari eskeini zion orrialde osoa. Urrutia irakasleare- kin izandako elkarrizketa mamitsu bat zekarren eta baita, gai hone- taz UNESCO-k egindako agiriaren laburpen bat ere.

Beraz, Deustuko hitzaldi horiek beren frutua ekarri dute. Guk HO- JA DEL LUNES-i eta idazlanaren egileari —Jose Manuel Alonsori, alegia— zorionak ematen dizkiogu. Behar bada, jendea esnatzeko izan daitekeelako artikulu hori.

Baina (gure baratzetan beti sor- tzen den baina) bildur naiz hiz-

perringi horrek eta artikularen egileak eta baita irakurleak ere ez ote duten Urrutiaren hitzen oihar- tzuna behar bezala jasoko. Izan ere Urrutiaren azken eskaria —Alonso jaunak dioenez— honela izan zen: ahaleginak egiteko eus- karak jasan duen zokoratze horri erremedio on bat jartzen: «se atre- vió a pedir a los medios de infor- mación que hicieran algo para sa- car del arrinconamiento al vas- cuence». Beharrezko da —jarrai- tzen du— ikastolen eta irakasleen alde giro egoki bat sortzearen lan egitea eta horretarako kolabora- zioa.

Eta ni, irakurle, bildur naiz, hitz hutsetan ez ote den geldituko de- na. Hizperringi batean azaldu da hizperringiei eta beste gainontze- ko komunikabideei egiten zaien es- karia. Beraz, hizperringi hauek ez badira erantzuna emango dutenak, zuk esan nork erantzun lezakeen. Hala da, hizperringi horiek ez ba- dute Urrutiaren eskaria jasotzen, nork jasoko du?

BESTE HITZALDI BAT

Apellanizek eman zuena Euskal Prehistoriari buruz ere oso interes- garria izan zen. Aretoa guztiz be- teta irakasle gaztearen hitz jario bikaina entzuteko. Euskal Herriko Prehistoria aztertze-ko metodologiak mintzatu zen, kultur aldaketaren fenomenoari begira batez ere. An- tropologia kulturalaren arloan guz- tiz interesgarria da hau dena eta Apellanizek bere jakituriaz bene- tan txundituta utzi gintuen.

DEUSTUAR

zumala

ANETIK ERRETIRATUAK

Herriko seme den Fernando Ga- jate arkitektoaren ardurapean ha- siak ditugu beheko plazan, frontoi atzean, zaharrentzat etxe jasotzen. Asmoa dutenez, hilabete gutxi bar- rru bukatuta ikustekotan izango gera. Lanbide hontaz zer edo zer esateko asmoa badugu, baina, uste du duen inportantziagatik astiro hartzea merezi duela.

DENOK IKASLE

Hau izan behar genduke gure bizitzako helburua, «beti ikasle». Gizonak ez baitu iristen behin ere jakintzako goimaila. Jakintza be- rorrek neurri jakin bat ez duen bezala. Zumaian ere aurtengo ur- tea euskal kulturaren arloa, bide onetik abiatu deladerizkiot. Ez da- kit noraino iritsiko den, baina, ha- siera ona izan du, eta jarraipena ere hala izango duen ustetan naiz. Oraingoz alfabetatze lanean sei talde dira hasiak. Guztitara berro- geita hamarren bat lagun. Hiru talde, kanpotik etorri den jendea- rekin, eta beste hiru bertakoe- kin. Hemengo jendearekin ez da bate- re kanpainik egin. Taldeak mar- txa bat hartzen dihoazen heinean, pixkanaka talde berriak ugalduz joatea, da duten asmoa. Etorkin hauekin berriz al dan zabalena jo- katu da, ez baitugu behar bezala- ko hartu-emanik eta hortarako medio guziak erabili ditugu. Kan- poko jende hauek geureganatzeak izugarrizko inportantzia du gure herrian gaur egun. Asko dira, gu- re herri ditugu, edo izatera iritxi behar dute. Noiz edo nola, ez dugu erraza izango konponbide bat bi- latzen, baina gauza bat bada gar- bi ikusten dena, hots, zer edo zer egin beharra dugula. Etorkizunari begira jartzean gauzak ilun ikus- ten ditugula ere aitortu beharra dago. Zer bide aukeratu etorkin horiek euskaldunetako? Bertako jendea kontzientizatuta bageunde gaitzerdi, baina zenbat gera gaur gure herrian kezkatu horrek? Ez degu bada asko eskatzen: kezka. Hori ere ez bai dugu ikusten. Ta hortara iristen ez bagera non gel- ditzan da ekintza? Bide onena edo interesgarriena eskola zitekean. Baina nolakoak ditugu? Ez ahal ditugu herri kulturari begira za- paltzaile haundienak? Zer espero genezake horietatik? Noiz esnatu behar dugu? Oraingoz galdera ge- hiegi dihoaz, banaka erantzuteko. Dena dela, nere zorionak alfabetatze kanpaina hau eratze-ko eta ja- rraitze-ko kemena dezutenoi, zuen-

gan baitu herriak zer edo zer iza- teko itxaropena. Nik behintzat bai.

KONPONDU BEHARRA

Karretera jenerala, bide nagusia, oso gaizki daukagu. (Hau da, zubi haundi eta zubi txikitik pasatzen den bidea). Zumaia-errek ez du- zue nik esan beharrik. Eta kanpokoek ere, inoiz kotxean hemendik pasa bazerate, laster jabetuko zerate.

Kolejio eta eskoletako umeak, langile jendea, oinez, bizikletak, moto, kotxe, kamioi, ezker eskubi, haruntz eta honuntz... Hori da saltsa sortzen dena!

Eguraldi txarra danean, dena putzu eta basa. Gaur bertan ere handik pasatzean, hura dutxa, ze- harka kamioi batek debalde eman diguna! Baina txarra ez da hori, Zumaia arrisku gorrian da- gola baizik. Bizia jokatzeko ari gera. Neska txiki bat hanka hausita da- go, kolejiotik irtetzean kotxe ba- tek harrapatu zuen ta. Gaur ka- mioi batek busti gaitu, baina on- doren zetozen bi kotxe-alkar jo dute, hainbesteko putzua ikustean aurrekoak gu gehiago ez bustitze- arren golpetik frenatu baitu. Gau- zak zabarkeria honetan daudenean, errugabeak dira pagatzen dutenak.

Bitartean, etxe berriak jaso eta jaso ari zaizkigu bide honen er- tzetan. Urte hau bukatzerako, hi- rurun eta berrogeita hamar fami- lia gehiago gutxienez biziko dira inguru honetan. Aingeru guarda- koek ordu extra ugari sartu be- harko dute, gu zainduko bagaituz- te.

Konponbidea zaila balu, hutsa. Nork eta zergatik atzeratu ote du zubi-haunditik zuzenean Txikierra bidea egiteko asmo hura?

Dana dala, dei zorrotz bat egin nahi dizuet, zumaia guzti eta ba- koitzari. Gure herrigintzan badu- gu zer eginik. Gure eta ondoren- goen bizia jokatzeko ari gela iku- si eta mutu jarraitzen badugu, gure txepeltasuna garbi adieraziko duen hitzik euskeran ez dut aur- kitzen. Gure aurrekoak nonbait ez ziren horrelako eta hitzik asmatu beharrik ez.

OLARRU

gernika

Aspaldian ez dugu Gernikako be- rri-rik irakurri, eta hona non kan- poko naizen honek izkribatutako lerrook. Ea bertoko bat zirikatzen dugun!

IKASTOLA

Gernikako Ikastola 1966-67.ean sortu zen, andereño batek 20 haur zuelarik. Gaur, sei irakasle (lau neska eta mutil bi) dira, 186 haur- rrekin, ttitikitandik hasi Educación General Básica delakoaren 6garren mailaraino. Zazpi ikastaro hontan, ikusten duzuenez, bai bide luze!

Ia hasiez geroztik legepeetan ipi- ni nahi zuen Batzordeak Ikastola, baina alferrik: paper mordo bat, Bilbo eta Madriderako ibilaldiek ez dute orain arte fruturik eman. Areago: egun hauetan larri ager- tzen da Ikastolaren etorkizuna. Al- kateak jakin-erazi dio Ikastola-Ba- tzordeari Bizkaiko Gobernadore- aren erabaki bat. Batzaz beste ho- nela dio: kontutan harturik esko- la berrietan leku nahiko izango dela ume guztientzat, Ikastolak bere ateak itxi behar ditu.

Hori ikusita, pentsa genezake Ikastola erdal eskolen zerbitzutan egon dela orain arte, hau da, Ika- stola bizi egin dela erdal eskole- tan leku nahiko ez zelako (mese- dea eskertuko dea?).

Dena dela, eta gauzak orren gorri agertzen badira ere, guk ez dugu uste zazpi urtetan egindako lana tustustean suntsi daitekenik. Jendearengan dugun konfiantza eta ikastolak hartu duen sendota- suna ez dira nolanahikoak.

Lehendakik bazekien Batzordeak Gernikako ikastola ez zela aginta- rien gogoko. Aipatu dugun paper- kontua alde batetara utzirik, dela hilabete egiteko zen futbol-jokaldi bat ikastolaren alde, Real Socie- dad eta Bilboko Athletic Viejas Glorias direlakoekin. Lau egun falta zirela, baimena ukatu egin zitzaion, zergatik esan gabe.

Zer esanik ez, gurasoen, bazki- deen eta irakasleen artean keza

handia da. Eutsi DENOK Gerni- kako ikastola bizkorri!!!

BESTE

Zenbait gernikarri entzun diogu- nez, lehen baino areago entzuten da euskara herrian. Baliteke hori. Baina gure hizkuntzaren egoera oso ahula da hemen ere, eta bes- te herrietan bezala Gernikan hon- taz gara konturatzen, alegia, 25 urtetatik gora euskara dela sarria- go erabiltzen; gazte eta gaztetxo- en artean oso gutxitan, eta haurren artean hedatuago dela (batez ere 0-5 urte artekoen artean). Ohi den moduan, ama erdal-zaleak ez dira gutxi. Zoritzarrez, gure madarika- zino gabe, askotan begitarte ona aurkitzen dute holakoek. Noiz ar- te?

Munduko jenderik azkarrena du- zue Gernikakoa. Ikus, bestela, no- la bihurtu zuten astelehena jai. Zinez bizikorr izaten da Gernika astelehenero. Inguruko baserri- tar eta tratulantak, merkatua, auto- busak, pilota-lekua, bai dira ikus- garri Gernikako astelehenak!

Daniel Zubiondokoa

bergara

ERRIKO BERRIKETAK

Lapurra edo lapurrak? Egun au- etan bada errian jarduna.

Aspaldiko orde,z asteleen astear- teko gauean lapurrak izan ditugu; zenbait denda aztertu dute.

Igararen artile denda. Garita- noren bizartegia. Mujikaren arate- gia eta «Intxorta» kafetegia. Era- mandakoa baiña aundiagoa izanda egin duen kaltea ate gaitheko leia- rrak puskatuaz; baiñan lapur xe- lebre xamarak bide dira, dirua beste gauzarik ez baitute eraman.

Pentsatu bearra izango da gau- zaiak geitzea. Aurreraka goaz.

AUTOPISTA

Jakin degu eguneroko aldizkari- en bidez oraintsu eldu dirala Maltza- gatik Gasteizera doan autopistaren planoa.

Emen bertan Zarautz! Zubieta kaleko 48-50 zenbakiko etxearen gaitetik; Etxe-aundi, Manso, «Sier- vas de Maria» lekaike etxea az- pian artzen dutelarik eta baita bur- diñolako galtzairu labe berriak ere; ez, ez, Madrillen ezdakite emengo berriak.

Burubide puxka bat eskatzen de- gu.

Datorren illaren azken aldera erri- ontako abesbatza (orfeola), Madri- llera dihoakigu; an TV orkestare- kin «Israel Ejiton» abestuko dute. On Odon Alonsoren ardurapean. Zenbait palestini, ez zaio atse- gin izango abesti onen izenburua.

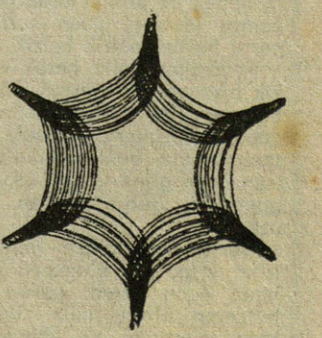
Zer esanik ez dago, gure erriko abestalde oni opa diogula txalorik beroenak; aurrez dakigu Bergara- ren izena bear dan toki gorenean utziko duela.

Alako kantari batek esaten zigun ain ezdarri onak, Pol-Poleko urari eskerrik direla. Egitan, Bergarak ba- du zer esker eman ur oni, ba kantariak ez ezik bere oialetan mar- go onenak eta emakumerik polite- nak agertzen dituelako.

ERIoTZA

Illaren 9 an lurperatu zan Sotil- tar Juanita. Bere illoba Joxeba eta Iñakiri gure naigabea, agertzen diogu. G. B.

MENDIKOR

ataun

«ZERUKO ARGIA» beronetan eman nuen, Ataun San Gregorion urtarilaren lehen egunetan izan ziren jai berezien berri. Egitarau hartan barna, haurren idatz-ixapelketa bat topa genezaken. Idatz-ixapelketa hura, bi mailatan banatu zen: sail bat, 11 urtetik 14 urte bitartekoak osatzen zuten; bestea berriz, 11 urtetik beherakoak. Bada, bi sail hoietako lehen hiru lan- txoak argitara emango ditugu. Gaurko alean, 11-tik beherakotako lehenengoa (hots, Simone Begiristainen «EGUBERRIAK» izenekoak), eta 11-14 urtetako lehenengoa (Josu Munduateren «IBILALDI BAT» izenekoak).

IBILALDI BAT

«Negua da eta mendiak elurraz beteak ditugu. Egun batean lagun guziyak alkartuta gauderik mendira ibilaldi bat egitera pentsatzen dugu. Arratsaldeko hiruretan lortzen gera inguruko mendietara. Lagun batzuk eskuak eta ankak ormatuturik dauzkutela arratsalde okerra pasa zuten, besteak asko jolastu ginan.

Puntaren puntan geindenean gaineko jantzia hartu, ordu hartan anorak'a, hartu ipurdipean eta irrist egitera edo skiatzera etorri zitzaion burua. Orduetik aldapa txiki batetik behera joaten ginan gero ankan indarrekin gelditurik.

Bainan lagun bat bidetik kampa- ra aterik aldapa handinetik behera lortzen eta zugaiz batekin jo- tzera zihoan, to, golpe ankakin gelditu zen, hiltzeko arrisku han- dia zekarren.

Mendi hartatik atera eta bertako beste batera, eta han liana delfzen zaien gañean zintzilikatu eta arris- kurik gabe denok oso ederki ibili ginan.

Urrengo egunean ibilaldi bera egin genuen».

ELIZAMENDI
(Josu Munduate)

EGUBERRIAK

«Eguberrietan Jesusen jaiotza os- patzen degu, eta hori ospatzeko lendi datozen oitura batzuk baditu- gu Euskalerrian hots: Belengo es- talpea etxeetan ipintzea, irudi hau- ekin: Jesus haurtxoaren irudia, har- tzaixtoak Jesus haurtxoa agurtzen eta abar ta abar. Onezaz sendiak euren familin etxeetan biltzen di- re afaltzen.

Guk baditugu oitura batzuk hauek dira: Eskean ateratzea, jostailuak haurreri jartzea eta abar ta abar.

Jesus orain dala 1972 garren ur- tean jaio zen eta artzaiak entzun zutenean aingeruaren turuta otsa laixterka joan ziren Jesus haurtxoa agurtzera eta andik pixka batera erregeak joan ziren Jesus haurtxoa agurtzera eta sari hauk eraman zi- kioten: Urrea, Zillarra, eta abar ta abar.

HARRI
(Simone Begiristain)

Oharra: Lantxo hauek, ezer al- datu gabe birridatzi ditut: ez or- tografiari, ez deklinaziorik, ez adi- tzarik, ezer aldatu gabe.

zegama

Berri triste batekin ebakitzen du- gu euskal aldizkarietan gure herri honek mantentzen duen ixiltasuna.

Bai, denok ezagutzen genuen. Eta era batera edo bestera, uste dut, denok maite genuela. Dinti-Barre- neko bertsolariak utzi digun hu- tsunea bete ezinezkoa dela esango genuke. Eta hutsune hau gehiena sufritzen ari direnak bere sendia eta andregaia direla uste dugu. Ila- ra hauek ez ditugu zuek poztutzeko asmoz idatzen. Zuen sufrimentuan parte hartu nahirik baizik.

Halabehar beltz batek ebaki diz- kik bizitzaren zutarrak kamino ertz batean. Hire sendia, andregaia, la- gunak, bertsoak, Aldaola gaineko txabola eta beste laguntzeko hik izan dean grina utzirik izkutatu haiz gugandik. Zergatik joan haiz ain azkar?

Gu hemen ibiliko gaituk ordua iritxi arte. Eta bitartean gorputzez hilda egon arren, gure espain-bi- hotzetan biziko haiz. Egunean ba- tean alkartuko al gaituk MAITA- SUNEZKO HERRIAN!

Hileta egunean hire lagun batek

bertsoz eskeinitako AGURRA be- rritzen diagu guk ere.

Ai Joxe Ramon ia egongo zera Jaungoikoarekin. Bere ondora ez zera joan oso urte askorekin. Zure hiletan bertsolariak oroitu gera zu- rekin. Gure ordua datorrenan oro- itu zaite gurekin.

Zegamako Hire Lagunak

soraluze

AGEDA DEUNAREN BEZPERA

Urtero bezela Ageda deunaren bezperako ohitura onak galdu ez ditezen, aurten ere «Allegro» so- ziedadeko abestaldeak Aszentsio apaiz jauna buru zutelarik eta txis- tulari gaztetxoak, herriko kale guz- tietatik zehar ibili ziren, Ageda de- unaren abesti goxoak abestuaz, bi- ribilketa alaiak joaz eta dirua ba- tzen, beharrean arkitzen ziren sen- diei laguntza eskeintzeko.

ZORIONAK

Ataltxo honen bidez, gure herri- ko idazle trebe den Larrañagatar Ramirori zorionik beroenak bidal- tzen dizkiogu Ramon de Gorosta izenburuarekin argitara duen libu- ru bikainagatik.

Liburu hortan Deba ibarreko is- kulu-egile baten bizitza apala kon- tatzen digu eta iskulugintzaren gai- nean berri zehatzak ematen diz- kigu. Guk oraindik ez dugu irakur- tzeko aukerarik izan, baina liburu hau ikusi duten denek hauxe esan digute: oso ondo idatzita dagoela eta oso interesgarria dela batipat Soraluzetarrentzat. Bertan garbi ikusten bait dugu gure asaba za- harrek nola egiten zuten lana eta denbora haletako gizarte giroa.

Hauxe da Soraluzeko sendi de- nak benetan euki behar duten li- burua.

T. E.

ERAMAN - EKARRI

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRATSAIOAK

ERRI GUTIRAKO

Telefonoak: 421365 - 427796

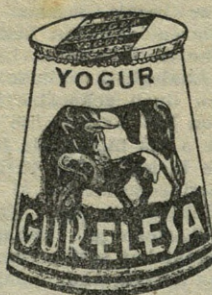
Iparragaitza, 3 - DONOSTIA

bazkari onaren zainpargarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Jirondo

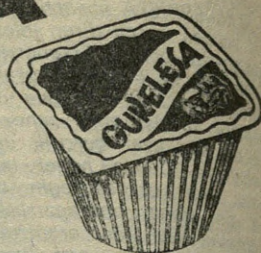
San Marcial, 19 - Urrut, 413801
Donostia

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

1973' gañen urteko
lenengo zozketa

miloi bat
pezeta

diru
aurera-
tze
saritan

diru sartze-epea,
jorilla'ren 7'a arte

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

Edozein Libretetan sartzen diran mila pezeta berri bakoitzeko zenbaki txartela izango dezu eta Libretan dauz-kazun 5 mila pezetakorik aña zenbaki dagozkizu gainera.

ELIZA BIZIDA

Eliza eta Jesus Nazaretharra (II)

GOTZAIK GIZAMAILA ARTEKO BORROKAN

Titulo horrekin, zenbait bat osoa (80. zenbakia) eskaini dio "Frères du Monde" delako aldizkariak, Frantziako Gotzaien Lurdesko Batzar Nagusian argitaratu emaniko "Politika Kristau Iharduna" delako txostenari.

Gotzaien txosten horretaz, bere garaian, zati bat aldatu genduen sail honetara: II. Kapitula, hain zuzen: "Kristauak, Iskanbilak eta Giza-maila arteko borroka" deritzana.

Aipatu aldizkaria, berriz, Boredeko frantziskotarren izenpean edo, argitaratzen dena da. Arras eraguna, gizarte eta Eliza arazotaz hartzen duen kritika-joera zorrotza.

Esan bezala, azken zenbakia, Frantziako Gotzaien dokumendu hori kritikatuaz moldatu dute.

Hurbilagoetik ezagutu nahi lukeenarentzat, artikulu baten mamia emanen dut, Olivier Maillard-ek idazten duena, eta egunoro ikusten ez den bezalako titulaz datorkena: "L bavardage des evesques et les chrétiens révolutionnaires", hots, "Gotzai hitzontziak eta kristau iraultzaileak".

Hona bada, aipatu artikulu horren mamia:

Frantziar Gotzaineriaren dokumendua eta Hego Ameriketako kristau iraultzaileen bi dokumenduak, elkarrekin gonbaratzeko eskatu diate.

Egia esan, hiru dokumendu horiek parez-pare ezin gonbaratukoak direla deritzat. Horrez gero, zenbait ohar kritiko jaulkiko dut soilki:

a) Kritika metodologikoa.

Gotzaien joera politika mailan, gizartearen egiturazko aldaketari ekin dioten kristauen joeraren alderantzizkoa da.

Dokumendu horretan, teologia "mota bat" ageri da; ohituraz bezala, "benetako teologia bakartza" ematen dutelarik, ordea.

Eliza "mota batetik" mintzo dira gotzaiak. Abiapuntua, teologiazko dute: "Jainkoaren irudira sortuak"; Hego Ameriketako kristauen txostenarena, berriz, haragizko mundu hau da: "Hego Ameriketako herrien sozio-ekonomiazko, politika-kulturazko egoera". Gotzaiak munduaren megiraila bezala ageri dira: kanpotik begiztatzen luketelakoan; kristau iraultzaileak, aldiz, munduaren lohitan nahastetaturik.

Dokumendu hori izenpetu dute-nek, ez dute inongo politika eskarmenturik. Esperinetziarik gabe mintzo dira. "Maisu" bezala; eskolako mintzoa darabilate. Ez die buruak eman, kristau herriak beraien zer esanik izan lezakeenki. Eliza, kontesto horretan, ez da elkartea, gotzaiak menperaturiko herria baizik.

Dokumendua kristautentzat besterentzat ez ditekiz izan. Kasuistika besterik ez da: "pluralismoaren teologiaren" molde berria. Gizarte borrokan ez nahastea du helburu: bere ez zikintzea, ez konprometitea.

b) Mamiaz kritika.

Gotzaiak, politikaz, Ekonomia Politiko Kritikorik egiteke mintzo dira. Analisia orde, zerrenda huts bat dagite. Hondo-hondoko sustrairra joan orde, egoerak deskribatzen dituzte.

Frantziako gotzaiak Lurdesen

"Pratikara" mugatu nahi da dokumendua. Baina, beste zenbait gauzaren artean, ez du zehazten ez definitzen politika alorra. Halatan, zenbait ohar eta aholkuren nahaste berrak bilakatzen da dokumendua. Izan ere, ez da egiazko praktikarik, teoriarako bilakuntzarik gabe. Dokumenduak ez du prolema bizira jo nahi.

d) Formaren aldetik.

Ebanjeliozko zat ematen dute dokumendua, "beren" teologiara jotzen dutelarik hura frogatzeko. Egiaz, ordea, sozio-kultura konkretu bati loturiko teologia "mota bat" besterik ez da "beren" teologia hori.

Ez du dokumenduak inolako askapenik iragartzen, gutxiago eragiten. Nerretzat ez du inolako ebanjelio indarrik. Ez naiz jabetzen dakarkeen berri onaz.

e) "Egitez", politikari "buruzko" dokumendu hau, dokumendu politiko bat besterik ez da. Gotzaiak, nahi eta ez, mailatan sailkatutako gizartearen murgildurik dira.

Aginte batetaz horniturik, agintedunekin bat dagite.

Zentroan ipintzen dira, erreformistekin, burgesia txikiarekin: beren segurantzaz bilatzen dutenekin.

Politikaz gairi daudela uste dute gotzaiak, barru barruan dudelarik.

f) Azkenik, dokumenduak ez du batere eraginik; edo, zerbait baldin badu, jendea politikabidetik saihaterazteko du.

Badirudi, beste Zoriontasun hau asmatu nahi izan dutela: "Zorionekoak politikarik ez daitenak: bi bider maitatuko bait dituzte horrelakoak gotzaiak".

Gonbari bedi dokumendu hau, gizakia leherturik, hondaturik, hankapeturik dagoeneko egoerarekin: horrexek adieraziko du dokumenduen balio-eza.

Egia esan, komentaturiko Gotzaien Dokumendu hori ez nuen, behin ere, nere baitan hain ezekoi iritzi. Baina, aipatu iritziak eta bestek irakurtzeak, nere buruari galderarik franko ekarri dio.

Hauxe datorkit, funtsean, burura: ezagutzen dudak zenbaiten zori beltzean banango... orain bizi dudak egoeratik ezagutzen dudak beste muturreko askoren zori harroa ezagutuaz, ezagutzen dudak zenbaiten zori beltzean banango... zein izanen ote litzake nerretzat Ebanjelioaren mezu konkretua...?

AMUNSA

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko azikay

Ongarri ta abonoak

Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan etorriak

Aurrekoan genionez ez dilaite besterik gabe Eliza Jesus Nazaretharra sortua denik esan. Ez bat batean perretxikua bezala jaioa denik ere. Jesusek ezarri zituen, genion, Eliza egia-bihur zedin, baldintzak. Gaueko honetan, Jesusek izan zuen asmoa, harek bere bizitzan eginikoa aztertuko degu. Hori batetik, eta bestetik, Elizaren haserak, Eliza nola jaio zen alegia. Elkarrekin zerikusiaz sortzen diren galderei hurrengoan helduko diegu zuzenki. Eta noski, alderditxo batzuei ikutu besterik ez dieguela egingen jakinda.

JESUSEN ASMOA

Jesus Nazarethkoak Jainkoaren Erreinu predikatu zuen. «Garaia bete da, eta Jainkoaren Erreinu hurbildu da; bihur zaitezte eta sinets Berri Onari» (Mt. 1, 15).

Jainkoaren Erreinu hori da Jesusen predikatuaren muina. Hurbil den erreinu hau ez da sinestunontzat Jainkoak Jainko denez betidanik guziarekiko duen nagusigo hutsa. Jainkoaren erreinu azken denboran Jainkoak guzia bereganatzean datza. Jainkoaren azken ekintza da, eta Jesusek bere burua Jainkoaren azken ekintza horren azken adierazletzat daduka. Jainkoaren azken ekintza hori gainean dugu. Hau adierazten bakar bakarrik jardun zen Jesus. Hontan bakar bakarrik, hontan ordea, buru belarri azkenean.

Jainkoaren erreinu hori ez dezake gizonak legea betetzen duela-eta, bereganatu. Ez da gizonaren ekintza huts. Jainkoaren ekintza da. Gizonaren egitekoa Jainkoaren ekintzarekiko irikia izatean legoke. Jainkoaren nagusigotza pekatarietaz osasun eta osotasun da. Askatasuna da. Israelen pekatari txartilek zutenek ongi bereziak zeuden. Gizartearen baztertuta zeuden berak ziren, nor ez zirenak, zeri heldurik ez zuten guziak, izen onaren jabe ere izan ez zitezkeenak. Hauek ohi dira askatasunaren egarri.

Jesusek, Jainkoaren askatasuna, herri guziari eskeintzen dio. Ez du inolako berezitasunik egiten. Gizarte mailak, kultura mailak, langintza mailak ez du berez garrantzirik. Gizonaren barrenak du garrantzia. Irrikitasun hori duen edonork uler dezake eta bereganatu Jainkoaren ekintza. Edonork eta harek bakarrik. Ebanjelioetan garbi agertzen da herri xeheak ohi duela iriki-lizate horretarako egokitasun gehien.

Jesusen dotrina eta irakaste guzia irikitaz eta edozertarako gertu egote honi berez berez dariokena besterik ez da. Beste legerik ez du Jesusek ezagutzen. Gorroto ditu hain zuzen. Aska da eta askatasunaren izenean bakarrik mintzo da. Jainkoagandik datorkion askatasunak zoro huts bihurtzen du. Ez du ezer errespetatzen. Norbere buruagandik ere aske egotea eskatzen du. Askatasun berorren izenean oihukatzen ditu Mendiko Hitzaldiko «astakeriak» (Mt. 5, 1-12).

JESUSEN TALDEA

Jesus gazte talde batez inguratutik ibiltzen zen herriz herri. Berak zeraman bizitza bera zeramaten hauek. Jesusen garaian baziran talde gehiago ere. Ez zan beraz bakarrik. Phariseoak, saduzeoak, zeloteak, Ion bataiatzailearen taldea e.a. Jesusen taldeak bazuen beste guzietatik oso berezi egiten zuen zerbait. Herrikoiki zen eta herriarentzako. Jesus bera bezala. Ez uen inolako elite kutsurik. Bere predikuan laguntza zitezen bildu zitun Jesusek. Berari jarraitzeko agindua ematerakoan ez zuen erabaki prestua eta latza besterik eskatzen. Ez gertuketa gararik, ez kultura edo jakintzarik, ez ordurarteko bizimoduaren baldintzarik, ez gerorako itxaropen berezirik. Herriko maila guzietatik zetozen haren jarraitzaileak, gehienak kultura gabeak eta esku-lanean zihardutenak zirela kontuan hartzekoa bada ere.

Talde honi ez zion Jesusek bere heriotzaren ondorenerako bizibide eta biziera jakirik ezarri. Ez zion eskola jakirik eman, ez zituen bere predikurako dotrina jakin eta eratu baten jabe egin.

Talde hau guztiz sakabanatu zen Jesus agintarien esku erori zenean, eta gurutzera zeramata ikusi. Guztiz sakabanatu, eta gerora hala beharko zutelakoan gainera.

ELIZA PAZKO-GERTAKIZUN

Jesus gurutzetaren talde hura —eta taldekoak ez ziren «amabak» bakarrik— Jerusalem biltzen da berriro Pazko ondorenean eta predikatzen hasten. Jesus piztu da eta guk ikusi dugu. Jainkoak heriotzaren heriotzaren gaitetik ezarri du. Jesus, Jauna da, Kristoa da. Hemen dago Elizaren jaiotzaren kaka. Sinesmen hau gabe ez dago Elizarik. Ez luke sentidurik. Taldea bildu ere ez zen egingo. Esperientzia berri honetan oinarritzen da Eliza.

Jainkoak heriotzaren gaitetik ezarritako Kristoa Jesus Nazaretharra da. Jainkoak Jesus Piztutzerakoan haren bizitza guztia baiezta du, bere hitz eta ekintzak, bere predikua, bere persona guzia. Horregatik da Jesus salbatzaile, horregatik biltzen dira berriro Jesusen izenean. Horregatik dira Jesusen Eliza, Jesusen Jarraile. Horregatik jarraituko dute Jesusek esanikoa zabalduz, harek bere jokabideaz erakutsitakoa eginez. Baina beti Bazkoaren itxaropenean oinarriturik.

Sentidu honetan da Eliza Jesus Nazaretharra sortua. Ez bere bizitza garaian eratu zuelako. Elizarrak bere pertsonaren jarraile diralako. Jainkoak berbitzu zuenetik salbatzailetzat dadukatelako.

Era honetara adieraziz agertu ditekiz behar bada egokien Elizaren sorreraren kaka: Elizak bere sorrera Jesus Kristoagan Jainkoak eginiko guzian oinarritzen du, Jesusen jaiotza bizitza heriotza eta berbitzean.

Baina galdeak gelditzen dira hala ere. Hemen. Jesusek bere bizitzan sortua ez bada ere Eliza, sartzen al zan bere asmatan horrelako zerbait? Bere bezala joko ahal zuen bere berbitzean sinesturik berriro bildu zen taldea? Talde harek, bere teologi berriarekin ere, Jesusen asmoel jarraitu al zien egiaz?

Elizaren lehen eboluzioa Jesusen jokabideari nola lotzen zaion ikusiko degu hurrengoan.

JEXUX MARI MUJICA

DEPURACION DE AGUAS

S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia

edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko

zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01

Gordoniz, 44

BILRAO

AIZKORA - JOKOA

Zenbait joko eta ohitura

Pago exea eta adar begirik gabea erabili ohi da aizkora jokoetan. Pagoa da egurrik onena joko haue-
tarako. Berau izan da zuhaitzetan ere ugarienetakoa.

Pinuak ez du balio. Bigunegia da bateti k, baina gogorregia bihur ditzake dituen adar begi petralen-
gatik. Ez du espalik ere ematen. Aritza gogorregia da. Makala, berris, bigunegia.

Platanoa da pagoaren antzekoa. 1965garrengo Ekainaren 20an Donostiako Trinidad Plazan Poli-
pasok jokatu eta galdutako apustua platanokin zen. Baina ez dio inork jarraitu. Usategietak ere jo-
katu zuen "Insignis" pinuarekin Jaizkibel mendian, 1952garrean. Juan Antonio Rezolak ere bai La-
saoko zipresarekin, baina egia esan ia erabat pagoa erabiltzen da joko denetan.

Enborren neurriak bakarrik ez du apustua era-
bakitzen. Zerikusi aundia du enborren gogorrek eta bihurriak ere.

Azkoitiko Luxiak eta Ziordiko Garziarenak au-
keratutakoak izan dira gure gogoan gogorrenak. Eskuak odolatan, jarloka, zituela lurrera jausi zen azkeneko enborrean Garziarena.

Geienetan ez da egur bihurregia aukeratzeko. Ez enbor ipurdia eta ez enbor burua aukeratzeko dira, gerria balizki. Eren azalez eta agiriko adar begirik gabe jarri ohi dir enborrak.

Alaz guziz ere ez da erraz egurraren berri jaki-
tea. Goiak eta Bidaniakoak gogor eta bihurri dira. Nafarroakoak, berriz, bigun eta leial. Beregisala jalo-
takoak gogorragoak aldatutakoak baino. Badu lurrak zerikusirik egurraren gogortasunean edo gozotasu-
nean. Ez omen da berdina udan eta neguan botat-
akoa ere. Ezta ilberrian edo ilberan moztua ere.

Horregatik da zail markarik onenaz itzegitea. Yu-
rrebaso barak amalau egunen barruko apustuan oso marka desberdinak jarri zituen. 54ko enborra mozt-
en 45tekoa baino zailago gertatu zitzaion, 12 se-
gundo gehiago behar izan zituen. Ez da erraz egur-
raren barruan zer azaldu ditzakeen ere jakitea: il-
tzea, burnia, kakoak. Horixe gertatu zen Getarian, 1954garrengo San Anton festetan Yurrebaso eta Go-
fiaren arteko jokoan.

Aizkolariaren araberan, egurraren gozotasun edo
gogortasunean, egurraren loditasunean eta kopuruan dago jokoaren gorabehera guztia, eguraldia eta gor-
putz aldatzea gogooan direlarik.

Era guztietako jokoak egin ditezke, baina badira
ohiturazko lege batzuk. Oinbete eta oinbiko enbo-
rren tarteko neurriak erabili ohi dira: 45 eta 54
ontzakoak. Baina erabili ohi dira beste neurri ba-
tzuk ere.

1965garrengo Urtarrilaren 17an, Donostiako ze-
zen plazan jokatu zen aizkolarien txapelketan 60 on-
tzako amalau enbor ebaki izan behar zituzten. Urte
bereko ekainaren 13an, Polipaso eta Berakoetxeak
jokatu zutenekoan, berriz, 16 irurogeiko ebaki behar
zituzten. Kanakoa erabili zun berriz, Santa Agedak.
Bi moztu zituen 28 minutuan.

Izan dira neurri arrigarritzko enborrak. 4.098 kilo

pisa zituen Lasaoko zipresak. Sei metrotako gerria
zuen. Baietz amabi ordutan ebaki "Sarrondo" Jose
Antonio Rezolak, apustu egin zion Andres Lasak
Luxiari, mila duro. 1954garrengo Apirillaren 13an,
asteartez, azoka egunez, jokatu zen Azpeitian. Goi-
zeko zaspiterdietan ekin zion "Sarrondo" bere la-
nari. Balezkoan zegoen jendea handik iru ordura
ere. Baina eguerdi alderako odolatan zeuzkan eskuak.
Erretiratu egin behar izan zuen asi eta 9 ordu, 10
minutu eta 15 segundotara. Amalau aizkora aldatu
zituen. Keixeta zuen erakusle.

Baina aundiena agian, "Airoko-pago"arena izan
da. Bi ordutan ebaki behar zen. Berrogeita hamar
mila pezeta jokatzeko ziren. Bi metro eta 10 zenti-
metro lodiko enborra zen. Luxiak aritu zuen apus-
tua. 1949garrengo Uztailaren 25ean jokatu zuen De-
ban. Beroak leher eraginik erretiratu zen bukatu
gabe.

Ramon Latasak irabazi zuen Lekeition 5,15 lodi-
ko eukalitsoarekin 1955garrengo Ekainaren 14ean. Lau
ordutan ebaki behar zuena, iru ordu eta 17 minutu-
tan ebaki zuen. 5.259 aizkorakadatan bukatu zuen
enborrakiko lana.

Ezetz zotrzi ordutan ebaki 4,50 lodiko makala jo-
katu zion Luxiak Keixeta zeneran seme Marzelino
Aranbururi. 1969garrengo Abenduaren 8an jokatu zen
Azpeitiko zezen plazan. Iru ordu eta erdian bukatu
zuen lana Marzelinok bere 57 urterekin. Bost mila
duro zen jokoak.

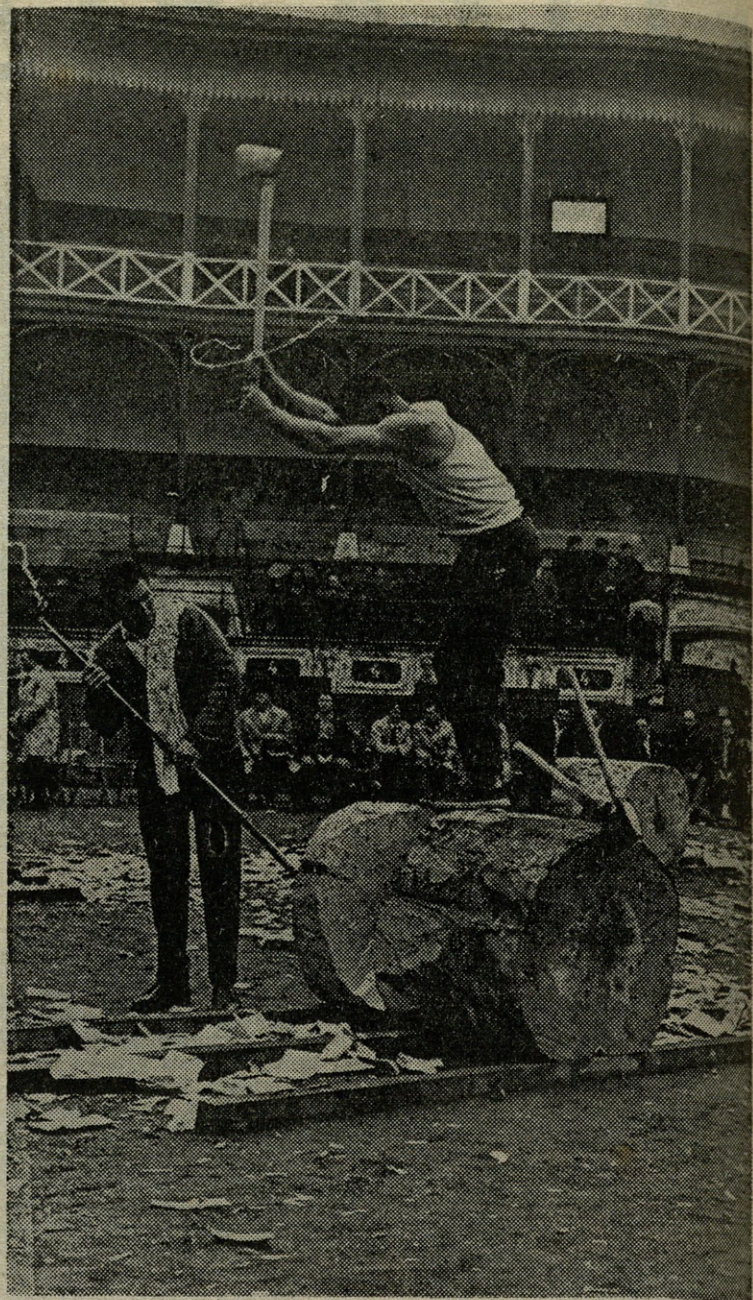
Beti du lan zailagoa egur aundiak, kanakoak
esate baterako. Gehiegi balio du neurri hontako egur-
rak honelakoan gainean ikasten jarduteko. Erraz
da neurri txikiko egurrekin marka onak jartzeko.

Erraz da gero eta marka obeak egitea. Baina aund-
itan, kanakotan, ez diote elkarri koska aundirik
kentzen lehengo eta oraingo aizkolariak.

Baina txikitik ere alde aundiak atera erazten
ditu egurrak. 1959garrengo Apirillaren 26an Latasa
eta Luxiak jokatu zutenekoan Latasak 72 ontzako
egurrak ekarri zituen. Baina 54 arte mehetu egin
behar ziren. Hori bait zen apustuak eskatzen zuen
neurria. Giharre uts geratu ziren beraz egurrak gi-
zen guztia kenduz gero. Ordu bet eeta bi minutu
behar izan zituen Latasak amalau enborrak eba-
kitzen.

Aipagarria da Luxia eta Zabaletak Azpeitian, 1956-
garrengo Abenduan, jokatu zuten jokoak. Irixten zi-
ren neurriaren enborrak, baina bakoitzak bere erara
jarriak zeuzkan. Luxiak azpijana egin zien barrena
zorroztu. Zabaletak berriz, erditik pitzatuak ekarri
zituen eta bi bazterretan josiak. Aserre zen jendea
baina apustua jokatzeko utzi zen. Handik aurrera
federazioak neurri estuagoak artzen ditu eta ohitura
den bezala jarri behar dira egurrak.

Etzanda jarri ohi dira enborrak jokorako, baina
zutik direla ere jokatu izan dira. Hala jokatu zuten
Andoainen 1952garrengo Ekainaren 29an Baleztena,
Txurruka, Gofii eta Yurrebasok. Donostiako zezen

Enborren neurriak bakarrik ez du apustua erabakitzen.

plazan ere Gofii eta Yurrebasok bi moztualdi eman
behar zizkioten zutikako bati 1954garrengo abuztu-
aren 1ean. Latasak zutikakoak eta Polipasok etzan-
dakoak ebaki behar zituzten Tolosan, 1961garrengo
Urtarrilaren 8ko jokoan.

Ez da era hontako joko asko egin. Latasak jo-
katu zion Robert Singleton inglesari Donostiako ze-
zen plazan 1968garrengo irailaren 12an. Eta Donos-
tiako Anoetan jokatu zen zutikako enborretan aiz-
kolarien txapelketa urte bereko abenduaren 29an.
Latasak geratu zen txapeldun.

Kanpoko aizkolariak jokatzearren izan ziren era
hontako jardunak. Baina ez du era honek zainik
bota Euskal Errian. Basoan ohitutako jendea eska-
tzen du. Ikusgarriagoa bada ere ez du besteren
bizitasunik.

Txapelketa eta sariketan ez baina, apustuaren en-
borrez aldatu ohi dira aizkolariak egurrean alderik
izan ez dezaten. Zotz egiten da nor non asi. Izan
dira konturatu gabe besteren enborrean asitakoak
ere. Iturrarte, esate baterako, 1960garrengo Abendu-
aren laukoan. Aurreneko enborra ebakitakoan oharta
zen kontrarioak ebaki behar zuen enborrean ari zela.
Alaz guztiz ere 8 minutuko aldearekin irabazi zuen.

Bi zerbitzari ohi ditu aizkolari bakoitzak ondoan.
Edariak, aizkorak, zapiak eman behar dizkio batek
eskatutakoan. Besteak, berriz, non aizkora sartu eta
zer galgatan erakusten dio eta espalak kentzen di-
kio.

Aizkolariak alde aundikoak direnean berdintzeko
erak aukeratzeko dira. Bat biren aurka, bat laguntza-
learekin eta beste gabe, nahi denean edo horren-
beste ebakitakoan txandatu, edo enborretan alde
jarriaz. Gogoangarria da Polipaso eta Santiago Zu-
billagak 1965garrengo Abuztuaren 1ean, Igeldon, jo-
katu zutena. 54ontzako 6 enbor ebaki behar zituz-
ten. Baina Polipasok aukian exerita moztu behar
zituen.

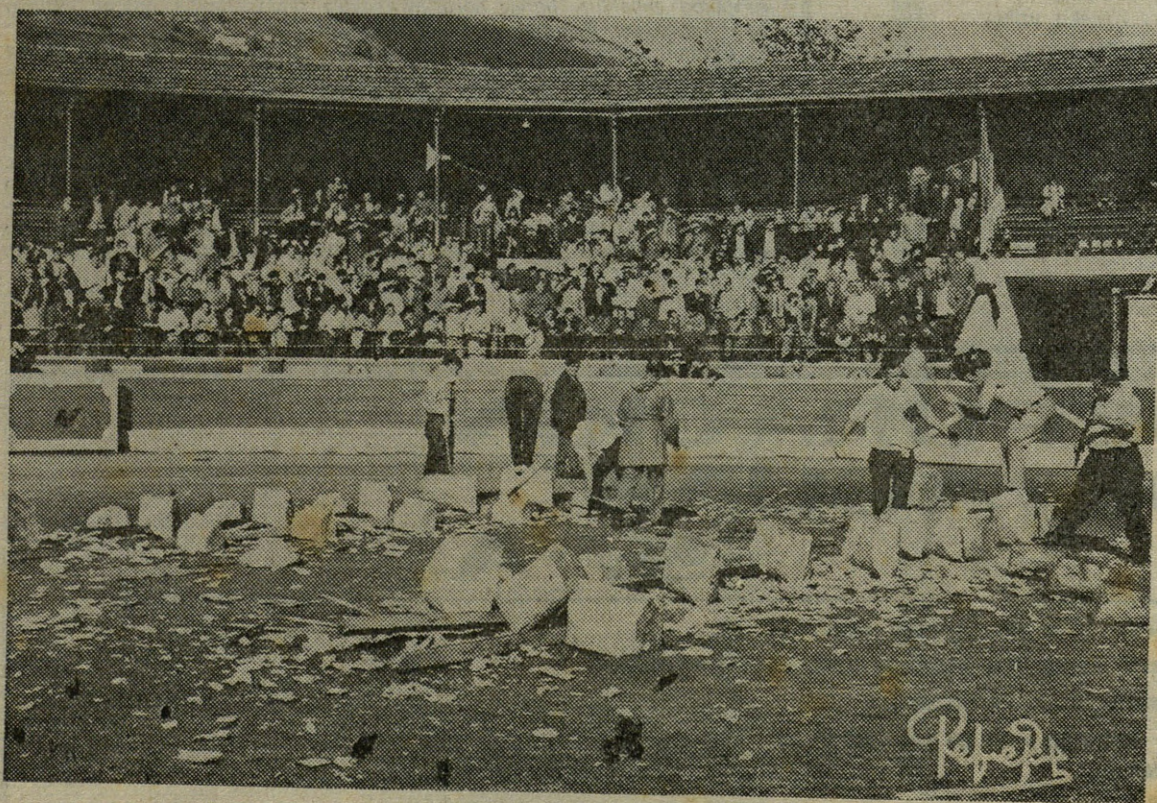
Beste batzutan denboraren alde eman ohi zaio
lagunari. 1957garrengo Ekainaren 4ean Beasainen jo-
katu zen aizkora jokoan Yurrebasok minutu baten
aldea eman zion Zeberiori. Biak batera, 14 minutu
eta 42 segundotan bukatu zituzten 50 ontzako 6 en-
borrak.

Lehen, enborren erdia moztutakoan bestera al-
datzen ziren aizkolariak: Aurrena alde bat eta gero
bestea ebakitzeko. Bain gaur asitakoa bi aldetatik
bukatu gabe ez ditzake alda.

Orduerditik ordubetera irauten dute aizkora jo-
koak. Agia ngogorrenetakoa eta luzeenetakoa, Lata-
sak eta Luxiak jokatu zuten Donostiako zezen plazan
1959. Apirilaren 26an.

54 ontzako amalau enbor eta 110ko beste bina
ebaki behar zituzten. Latasak 115 minutu eta 53 se-
gundotan amaitu zuen bere lana. Luxiak berriz, 120
minutu eta 47 segundotan. Bi orduko borroka latza
izan zen, beraz.

Ikusten denez bakoitzak ondo neurtzen ditu bes-
tearen ahalmenak. Era guztietako jokoak egin ohi
dira hori dela eta. Baina halaz guztiz ere badira
ohiturazko lege jakin batzuk.

Badira ohiturazko lege batzuk.